

VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI A HOSPODAŘENÍ ZA ROK 2022

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

OBSAH

I.	Informace o složení orgánů veřejné výzkumné instituce a o jejich činnosti či o jejich změnách	
a)	Výchozí složení orgánů pracoviště	3
b)	Změny ve složení orgánů	3
c)	Informace o činnosti orgánů	
	Ředitel	3
	Rada pracoviště	4
	Dozorčí rada	5
II.	Informace o změnách zřizovací listiny	7
III.	Hodnocení hlavní činnosti	7
	Monografie vydané či spoluvydané na pracovišti v roce 2022	12
	Výběr publikačních výstupů vědecké činnosti – monografie vydané mimo pracoviště a odborné studie	16
	Ústavem vydaná periodika	20
	Další specifické informace o pracovišti	21
	Uplatnění výsledků v praxi	21
	Spolupráce s vysokými školami, další vzdělávací aktivity	24
	Popularizační a propagační činnost	25
	Mezinárodní vědecká spolupráce pracoviště	30
	Aktuální meziústavní dvoustranné dohody	30
	Mezinárodní vědecké konference, ústavem organizované nebo spolupořádané roku 2022	31
IV.	Hodnocení další a jiné činnosti	33
V.	Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření a zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce	33
VI.	Finanční informace o skutečnostech, které jsou významné z hlediska posouzení hospodářského postavení instituce a mohou mít vliv na její vývoj	33
VII.	Předpokládaný vývoj činnosti pracoviště	35
VIII.	Aktivity v oblasti ochrany životního prostředí	36
IX.	Aktivity v oblasti pracovněprávních vztahů	37
X.	Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím	37
	Přílohy	
	Příloha 1: Zpráva nezávislého auditora	39

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Výroční zpráva o hospodaření za rok 2022

V Brně dne 29. 5. 2023

Dozorčí radou pracoviště projednána dne: 29. 5. 2023

Radou pracoviště schválena dne: 26. 5. 2023

I. INFORMACE O SLOŽENÍ ORGÁNŮ VEŘEJNÉ VÝZKUMNÉ INSTITUCE A O JEJICH ČINNOSTI ČI O JEJICH ZMĚNÁCH

A) VÝCHOZÍ SLOŽENÍ ORGÁNŮ PRACOVIŠTĚ

ŘEDITEL PRACOVIŠTĚ

Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D.
Jmenován s účinností od: 1. června 2022

RADA PRACOVIŠTĚ ZVOLENA DNE 18. ŘÍJNA 2021 VE SLOŽENÍ:

předseda: doc. PhDr. Pavel Kouřil, CSc. [Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.]
místopředseda: Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D. [Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.]

členové:

Mgr. Martin Novák, Ph.D. [Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.]
doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc. [Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.]
doc. PhDr. Luděk Galuška, CSc. [Moravské zemské muzeum Brno]

DOZORČÍ RADA JMENOVÁNA DNE 1. KVĚTNA 2022 VE SLOŽENÍ:

předseda: doc. Ing. Luboš Náhlík, Ph.D. [Ústav fyziky materiálů AV ČR, v. v. i.]
místopředseda: PhDr. Jiří Doležel [Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.]

členové:

PhDr. Dalibor Prix, CSc. [Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.]
RNDr. Petr Velemínský, Ph.D. [Národní muzeum Praha]
prof. PhDr. Martin Wihoda, Ph.D. [Historický ústav FF MU Brno]

B) ZMĚNY VE SLOŽENÍ ORGÁNŮ

V roce 2022 došlo k zásadním změnám ve složení orgánů Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. (dále jako „ARÚB“, popř. „pracoviště“ či „ústav“). Po skončení funkčního období předchozího ředitele PhDr. Lumíra Poláčka, CSc. byl zvolen a s účinností od 1. 6. 2022 jmenován nový ředitel ústavu Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D. V roce 2022 skončilo taktéž funkční období Dozorčí rady pracoviště, a proto byli Akademickou radou AV ČR na jejím 9. zasedání dne 8. února 2022 a na jejím 11. zasedání dne 5. dubna 2022 jmenováni podle § 19 odst. (4) zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích v platném znění a podle článku 17 přílohy Stanov Akademie věd ČR předseda, místopředseda a členové Dozorčí rady pracoviště s účinností od 1. května 2022 na pětileté funkční období, tj. do 30. dubna 2027 (viz výše).

C) INFORMACE O ČINNOSTI ORGÁNŮ

ŘEDITEL

Ředitel pracoviště v období 1. ledna–31. května 2022, PhDr. Lumír Poláček, CSc., kromě průběžných aktivit v řízení výzkumných i provozních úkolů ústavu organizačně zajišťoval obměnu vedoucích složek ústavu a jmenování nové Dozorčí rady pracoviště na léta 2022–2027. Stejně tak zabezpečoval samotné převzetí funkce ředitele. Nový ředitel pracoviště, Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D., jmenovaný s účinností od 1. června 2022 na funkční období do 31. května 2027, uskutečnil dílčí úpravy organizační struktury ústavu a změny v personálním složení některých organizačních složek. Vedení ústavu rovněž věnovalo zvýšenou pozornost možnému zapojení pracoviště do širších mezinárodních a mezioborových sítí a projektů, zajišťovalo kooperaci jednotlivých složek pracoviště při vědeckých, prezentačních i popularizačních aktivitách, koordinovalo či přímo vedlo jednotlivé vědecké projekty a zabezpečovalo příslušné publikační výstupy. Stejně tak řídilo investiční akce, potřebné pro realizaci základního výzkumu či vyplývající

z provozních potřeb ústavu. Vedení ústavu se rovněž zabývalo konsolidací struktury a personálního složení pracoviště, přičemž pokračovalo v úsilí o jeho postupnou generační obměnu především formou zvýšení podílu doktorandů a postdoktorandů. Vedení ústavu zajišťovalo také supervizi projektové činnosti včetně příslušných publikačních výstupů s cílem posilovat excelentní charakter výzkumného pracoviště. Pokračovala optimalizace infrastrukturních a technických složek pracoviště v zájmu zefektivnění jejich činnosti. Koncem roku 2022 byla také schválena a zveřejněna Závěrečná zpráva o šetření personální politiky ARÚB z hlediska genderové rovnosti v letech 2019–2021. Závěrem této zprávy je, že realizované šetření poskytlo cenné poznatky jak o celkovém fungování Archeologického ústavu, tak o stavu genderové rovnosti, a přineslo důležité podněty pro další rozvoj. Dalším krokem proto bude vytvoření akčního plánu (Plánu genderové rovnosti), který bude prioritizovat navržená opatření a bude obsahovat konkrétní harmonogram činnosti. Budou pověřeny osoby zodpovědné za implementaci plánu a vyčleněné finanční zdroje na zajištění aktivit s ním souvisejících (školení apod.).

Balázs Komoróczy přebírá Cenu předsedkyně AV ČR za propagaci nebo popularizaci výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Foto: P. Růžičková.

RADA PRACOVIŠTĚ

Rada Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., jednala v roce 2022 ve čtyřech řádných zasedáních – 8. února [jmenování členů výběrové komise pro volbu ředitele pracoviště, složení Mezinárodního poradního sboru], 1. dubna [projednání předložených přihlášek uchazečů a závěrů výběrové komise pro výběr kandidáta na pozici ředitele pracoviště, projektové návrhy do soutěže GA ČR], 25. dubna [projektové návrhy do soutěže NAKI III, Memorandum o porozumění mezi Archeologickým ústavem AV ČR, Brno, v. v. i. a Ústavem Archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity] a 7. září [změny v obsazení pozic vedoucích výzkumných středisek, návrh kandidátů pro účast v programu Podpory perspektivních lidských zdrojů – PPLZ]. Dále během roku 2022 proběhlo celkem 12 hlasování per rollam (např. vyhlášení výběrového řízení na pozici ředitele pracoviště, výběr kandidátů pro funkci člena Akademického sněmu AV ČR, výběr kandidátů pro Mezinárodní poradní sbor, rámcové smlouvy o spolupráci mezi Archeologickým ústavem AV ČR, Brno, v. v. i., Moravským zemským muzeem a Památkovým úřadem Slovenské republiky, výroční zpráva za rok 2021). Rada pracoviště v rámci řádných jednání či formou per rollam zhodnotila a vyjádřila se k osmi předloženým návrhům projektů připravených vědeckými pracovníky do soutěže GA ČR, pěti návrhům do soutěže NAKI III a jednomu návrhu do soutěže TA ČR. Všechna hlasování per rollam pak byla následně potvrzována při řádných jednáních.

Významným organizačním úkolem Rady pracoviště v roce 2022 byla realizace výběrového řízení na pozici ředitele Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. pro funkční období 2022–2027. Na základě příslušných právních předpisů bylo uveřejněno minimálně jeden měsíc před jeho samotným konáním na stránkách pracoviště, Akademie věd a v tisku s celostátní působností. Jednání sedmičlenné výběrové komise se uskutečnilo 31. března ve složení dvou interních členů z Rady pracoviště (doc. PhDr. Pavel Kouřil, CSc. v roli předsedy výběrové komise a Mgr. Martin Novák, Ph.D.), tří externích členů z řad předních odborníků v dané vědní oblasti (prof. PhDr. Martin Wihoda, Ph.D., doc. PhDr. Pavel Vařeka, Ph.D., doc. Mgr. Ondřej Chvojka, Ph.D.) a dalších dvou členů navržených ze strany Akademie věd České republiky. Po uskutečnění výběrového řízení a z něj vzešlých doporučení se následujícího dne (1. dubna) konalo řádné jednání Rady pracoviště, v jehož rámci byl pro schválení doporučen kandidát Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D., který byl následně vedením Akademie věd České republiky potvrzen a jmenován do funkce.

DOZORČÍ RADA

Dozorčí rada Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., (dále „Rada“) svoji činnost v šestnáctém roce od svého ustanovení vykonávala v souladu s příslušnými právními a provozními normativy (zvl. § 19 zákona č. 341/2005 Sb. o veřejných výzkumných institucích v platném znění a článků č. 1–5 a 16–20 Přílohy Stanov Akademie věd České republiky).

V roce 2022 Rada jednala na dvou řádných zasedáních, a to dne 20. června 2022 (30. zasedání) a 12. prosince 2022 (31. zasedání). Jako zvaný host se v souvislosti s jednotlivými projednávanými tématy prvního jednání Rady zúčastnil PhDr. Lumír Poláček, CSc., ředitel Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., v období do 31. 5. 2022, obou jednání Rady se pak jako zvaní hosté zúčastnili Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D. (nový ředitel ARÚB od 1. 6. 2022), a vedoucí THS ARÚB, paní Lenka Katolická. V roce 2022 proběhla celkem dvě hlasování per rollam.

Projednávány byly jak standardní provozní záležitosti v kompetenci Rady, tak aktuality související s rozšířením materiální základny ústavu i některými jeho vědecko-edukativními projekty.

Rada zejména dle § 19 zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění:

- projednala a schválila konečnou podobu Zprávy o činnosti Rady za rok 2021, a to i jako podklad pro vyplacení odměn členům Rady (usnesení 30.4);
- projednala se souhlasem návrh Výroční zprávy ARÚB za rok 2021 (usnesení 30.5);
- projednala se souhlasem konečný stav hospodaření ARÚB za rok 2021 a stanoviska auditora k hospodaření ARÚB (usnesení 30.6, 30.7);
- projednala aktuální stav hospodaření ARÚB v roce 2022 (usnesení 30.8, 31.7);
- projednala se souhlasem střednědobý výhled rozpočtu ARÚB na roky 2024–2025 (usnesení 31.9) a návrh rozpočtu ARÚB na rok 2023 (usnesení 31.8);
- určila auditorem ARÚB na rok 2022 K Auditors, s. r. o. (usnesení 30.12);
- v intencích směrnice Akademické rady AV ČR č. 6/2007 (včetně Dodatku č. 1 a Dodatku č. 2 z let 2009 a 2012) projednala hodnocení manažerských schopností ředitele Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., za rok 2021 jako podklad pro vyplacení roční odměny (usnesení 30.13);
- prodiskutovala aktuální koncepční, ekonomické, organizační a personální záležitosti ústavu, mj. angažmá pracoviště v grantových projektech.

Další záležitosti Rada projednala v hlasováních per rollam a na jejich základě vydala předchozí písemný souhlas:

- se záměrem převést pozemek p. č. 2096/8, v obci a k. ú. Mikulčice, z Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových na Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. (hlasování č. 63);

Rada také schválila per rollam dodatek č. 3 zřizovací listiny Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. (hlasování č. 64).

II. INFORMACE O ZMĚNÁCH ZŘIZOVACÍ LISTINY

V průběhu roku 2022 došlo ke změně zřizovací listiny, a to konkrétně v bodě V, týkajícího se vkladu pozemků včetně všech součástí a příslušenství v katastru Pavlova u Dolních Věstonic (par. č. 5654) a Mikulčic (par. č. 2096/8).

III. HODNOCENÍ HLAVNÍ ČINNOSTI

V roce 2022 byla vědecká činnost ústavu v intencích dlouhodobé výzkumné koncepce pracoviště nadále zaměřena zejména na prohlubování znalostí klíčových témat týkajících se vybraných období starších dějin širší oblasti středního Podunají, včetně Moravy a českého Slezska. Byla realizována řada důležitých terénních výzkumů a publikováno či do tisku připraveno více stěžejních výstupů (monografie, studie). V rámci výzkumů byla široce uplatňována interdisciplinární týmová kooperace aplikující pestrou škálu moderních přírodovědných metod.

V rámci **Střediska pro paleolit a paleoantropologii** se jeho pracovníci zabývali především komplexním vyhodnocováním terénních situací a materiálu získaného výzkumy na světově důležité paleolitické stanici Pavlov I., a to v rámci grantového projektu „Lovci na sídlišti: Rekonstrukce prostorového chování na lokalitách moravského gravettienu“ (GA ČR, GA20-26094S). Pozornost byla zaměřena zejména na technologicko-typologickou a prostorovou analýzu štípané kamenné industrie z lokality Pavlov I (rok výzkumu 2014, JV část) a prostorovou analýzu kamenných artefaktů z experimentálního štípaní s cílem rozlišení distribučních vzorců jednotlivých etap operačního řetězce výroby. Byly zpracovávány také výsledky záchranného archeologického výzkumu z roku 2021 na mladopaleolitické lokalitě Milovice IV, přičemž byla především vyhodnocována terénní data a byla provedena techno-typologická analýza štípané kamenné industrie.

V souvislosti s významným grantovým projektem „ERC Consolidator project MAMBA Exploring Mammoth Bone Accumulations In Central Europe“ byl proveden rozsáhlejší badatelský archeologický výzkum mamutí skládky na lokalitě Dolní Věstonice I. Výzkum se v roce 2022 soustředil na východní okraj velké odpadové skládky mamutích kostí, kopané B. Klímou v letech 1966-68 v horní části stanice. Byl získán početný archeozoologický materiál (mamut, sob, kůň, tur, vlk, rosomák, zajíc, ptáci), doplněný o štípanou industrii, minerální barvivo, zlomky ulit terciérní a kvartérní malakofauny a fragmenty uhlíků, a také o nová data ke geomorfologii a celkové prostorové struktuře skládky. Na výzkumu se mimo jiné podíleli i odborníci a studenti z Velké Británie, Polska, Rakouska, Slovenska, Německa, Švýcarska, Izraele a Arménie. Daný projekt je zaměřen na komplexní analýzu mamutích skládek na mladopaleolitických lokalitách střední Evropy (Dolní Věstonice I, Kraków-Spadzista, Langmannersdorf) s cílem zjistit důvody a principy vytváření těchto skládek, stejně jako interpretaci jejich funkce z hlediska sídelních a subsistenčních strategií lovců a sběračů, pohybujících se v oblasti mezi jižním Polskem, Moravou a Dolním Rakouskem před 35 až 25 tisíci lety.

Nález bohatého archeozoologického materiálu v lokalitě Dolní Věstonice I.
Foto: P. Šída.

Pěstní klín, poušť Rub al-Cháli.
Foto: D. Chlachula.

Pracovníci střediska se zabývali rovněž klasifikací a technologicko-typologickou analýzou paleolitických artefaktů získaných během prospekce v Ománu, a to v souvislosti s přípravou závěrečné zprávy pro projekt „ARDUQ (Archaeological landscape evolution and environmental dynamics of Duqm and Nejd)“. Projekt studuje populační dynamiku a její závislost na změny přírodních podmínek v Ománu během pleistocénu a holocénu. Zvláštní pozornost je věnována osídlení z období středního paleolitu, které zřejmě souvisí s migracemi anatomicky moderních lidí mimo Afriku.

Dále byla řešena celá řada specifických teoretických otázek spojených s problematikou paleolitické archeologie. Hlavní důraz byl kladen na rekonstrukci prostorového chování tehdejší populace nejen na lokalitě Pavlov I, ale také na lokalitách moravského gravettienu obecně.

Pozornost byla věnována rovněž pozdně-neandertálskému a časně mladopaleolitickému osídlení proslulé jeskyně Švédův stůl v Moravském krasu, kde byl výzkum, prováděný ve spolupráci s institutem Maxe Plancka v Lipsku, v roce 2022 zaměřen zejména na zpracování a analýzu dosud získaného materiálu. Hlavním cílem projektu je získat antropologický materiál vhodný pro odebrání vzorku neandertálské DNA. Při revizním výzkumu se však rovněž podařilo rozšířit nálezový fond dokumentující lidské aktivity v jeskyni v mladších epochách pravěku.

Pracovníci střediska se zabývali také problematikou reakce lidského osídlení na poslední glaciální maximum včetně analýz sídelní strategie, surovinových sítí, vlivů z prostoru východního refugia, především oblastí severně Černého moře. Tato otázka je dlouhodobě řešena i na bázi výzkumu evropsky významné lokality Mohelno-Plevovce, kde byl v roce 2022, mimo jiné, prozkoumán i relikt další dlážděné struktury. Otevírá se tak aktuální otázka komplexní analýzy a monografického zpracování kumulace těchto unikátních pozůstatků paleolitických obydlí z období 22,5-23,5 kya cal BP.

Řešena byla též problematika pravěké exploatace kamenných surovin a její význam v socioekonomických strukturách archaických společností. V této otázce byl výzkum zaměřen především na průzkum exploatačních a dílenských areálů, přičemž hlavním cílem bylo zasadit získaná data vypovídající o způsobech a formě distribuce kamenných surovin a samotných výrobků do dosud známé sídlištní struktury. Stranou nezůstalo ani rozšíření poznatků o rituálním a ekonomickém chování těchto archaických společností. U klíčových moravských surovin kamenných industrií jsou na příkladu vybraných referenčních lokalit interdisciplinárně zkoumány otázky rozsahu, struktury a významu těchto lokalit, jejich přírodního prostředí a populace, které byly jejich tvůrci. Sledované struktury nejsou přitom striktně omezeny chronologicky, naopak je snahou pochopení dynamiky vývoje od paleolitu až po počátek doby bronzové. Doplňkově je pak řešeno také zasazení dílenských areálů do okolní sídelní struktury. V této souvislosti byla v roce 2022 věnována pozornost zejména regionu Mohelenska.

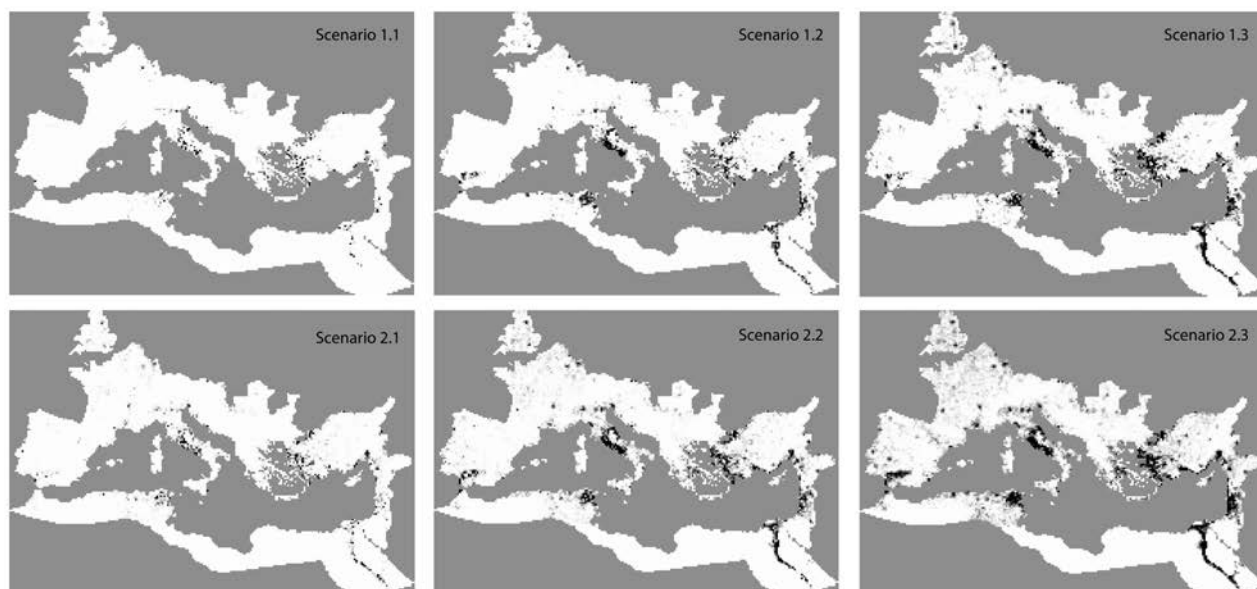

Archeologický výzkum v Českém ráji.
Foto: P. Šída.

Stranou nezůstalo ani prohlubování studia kultury prvotních anatomicky moderních lidských populací včetně jejich interakce s tehdejší faunou. Nadále byl podporován rozvoj histologické laboratoře a obecně zpracování osteologického materiálu získaného ze zkoumaných paleolitických lokalit, zejména z Pavlova a Milovic. V této souvislosti byly realizovány i experimenty spojené se studiem procesů fragmentizace osteologického materiálu.

Pokračoval taktéž interdisciplinární výzkum dokladů mezolitického osídlení Českého ráje a oblasti jihočeských jezer a pozornost byla věnována i obecně pravěkému osídlení středního Pomoraví či lengyelskému osídlení v prostorách Ždánického lesa.

Středisko pro výzkum doby římské a stěhování národu nadále zaměřovalo svoji pozornost primárně na analýzu a interpretaci archeologických struktur doby římské s těžištěm v problematice římského vojenského zásahu do germánské sídelní struktury v oblasti naddunajského barbarika, a to jak na základě standardních metod tradiční analýzy archeologických pramenů, tak zejména v inovativní oblasti aplikace metod GIS a digitálního modelování dynamicky komplexních systémů při analýze archeologických struktur, včetně testování existujících teoretických modelů, které je řešeno ve spojitosti s grantovým projektem (GA ČR, GA20-11070S) „Protohistorické komunity „markomanské“ sídelní zóny středního Podunají – Struktura a dynamika na základě digitálního modelování“. Toto modelování a simulace teoretických otázek je prováděno zejména prostřednictvím agentního modelování, celulárních automatů a sítí. Modelování strukturální dynamiky je uplatňováno zejména při řešení problematiky demografie v protohistorii, formačních procesů funerálních areálů, prostorově-kvantitativních aspektů římské vojenské přítomnosti na barbarském území či epidemiologie předindustriálních populací zejména ve 2. a 3. stol. n. l.

Výsledky intenzity dopadu epidemie v Římské říši v rámci jednotlivých hlavních simulovaných scénářů. Foto: M. Vlach.

Pozornost byla též věnována subsistenční strategii protohistorických komunit na středním toku řeky Dyje ve světle archeobotanických dat, stejně jako struktury a dynamice jejich vzájemných kulturních interakcí. Teoretické výzkumy se zaměřily též na problematiku sídelní struktury germánského osídlení Moravy a otázky jeho elit. Pracovníci střediska se věnovali i dalším specifickým otázkám týkajícím se protohistorických komunit „markomanské“ sídelní zóny středního Podunají s hlavním důrazem na tvorbu relační atributové a prostorové databáze archeologických terénních jevů, struktur a artefaktů. Stranou nezůstalo např. ani studium římsko-provinciální keramiky z moravského prostředí.

V rámci projektu „Občanská věda v archeologii – udržitelnost a odborné uplatnění výsledků“ bylo v roce 2022 intenzivně zpracováno množství získaných dat a nálezů z prospekčních aktivit pověřených spolupracovníků využívajících detekční techniku k vyhledávání kovových artefaktů, přičemž pokračovala široká škála aktivit věnovaných tvorbě občansko-vědního prostředí, evidenci dobrovolných spolupracovníků, samotných nálezů i administrativní činnosti spojené s provozem „Portálu amatérských spolupracovníků“ (PAS AMČR).

V popředí zájmu střediska zůstalo nadále téma langobardského zásahu na Moravě, a to zejména ve spojitosti s grantovým projektem „Langobardská populace na Moravě. Interdisciplinární výzkum nekropolí doby stěhování národů“ (GAČR, GM21-31765M), jehož hlavním cílem je přinést nové zásadní poznatky o populaci a kulturně-historickém vývoji 6. století na Moravě na základě komplexního vyhodnocení relevantních tzv. langobardských nekropolí při maximálním zapojení přírodovědných disciplín. V roce 2022 v rámci daného projektu probíhala zejména kompletace dat, revize dostupnosti a stavu nálezů a dokumentace z předchozích výzkumů, tvorba databáze a realizace širokého spektra analýz, jako jsou např. izotopové analýzy, antropologické a paleopatologické analýzy, analýzy kovů, textilu apod. V této souvislosti byl proveden také terénní výzkum dvou pohřebišť z doby stěhování národů v Mušově-Rovinách a Nové Vsi-Hektarech, jejichž zkoumané úseky byly komplexně zdokumentovány pomocí geofyzikálního průzkumu. V roce 2022 bylo na obou pohřebištích odkryto celkem 14 hrobů, mezi kterými vyniká především bohatší bojovnícký hrob se zbraněmi a částmi koňského a psiho skeletu či hrob jedince s uměle deformovanou lebkou.

Výzkum langobardského pohřebiště na lokalitě Mušov-Roviny pod vedením Mgr. Zuzany Loskotové, Ph.D. Foto: Z. Loskotová.

Pracovníci **Střediska pro slovanskou a středověkou archeologii** nadále zaměřovali svou hlavní pozornost na problematiku raně středověkých mocenských center, otázek kontinuity/diskontinuity středoevropských politických útvarů v období 9.–11. století a na studium sociálně-ekonomické struktury velkomoravské společnosti. V centru pozornosti stály nadále Mikulčice, zejména otázky identity a životního stylu zdejších elit ve světle archeologického a bioarcheologického výzkumu.

Obecně pak byla pozornost věnována problematice osídlení na středním toku řeky Moravy v raném středověku, přičemž byla provedena zejména podrobná analýza a syntéza struktury osídlení a sídelních vztahů na základě dat získaných výzkumy v předešlých obdobích. Nadále probíhal výzkum socioekonomických interakcí a společenské organizace na Velké Moravě, kde pomocí prostorových analýz distribuce zboží a komodit byly hledány interpretační modely uspořádání organizačních vztahů a ekonomických principů na území Velké Moravy a interakce osídlení s okolní krajinou. Stranou nezůstal ani výzkum socioekonomických aspektů pohřebního ritu, přičemž pozornost se v roce 2022 soustředila zejména na problematiku případné

Rozseč nad Kunštátem/Rozsíčka. Lesní trať Horničí. Obvaly (zasutá ústí těžních šachet) v západní části středověkého areálu těžby stříbra. Foto: J. Doležel.

interakce germánské a slovanské populace v oblasti středního Pomoraví. V této souvislosti, a ve spojitosti s grantovým projektem „Visegrad funds 22130105: Historical Landscape in the Middle Course of the Morava River“, byl proveden výzkum slovanských mohyl a germánského žárového pohřebiště na lokalitě Gbely-Kojatín. Cílem projektu je výzkum a ochrana kulturní krajiny na středním Pomoraví s hlavním zaměřením na výzkum prostorových a funkčních vztahů germánských a slovanských pohřebišť.

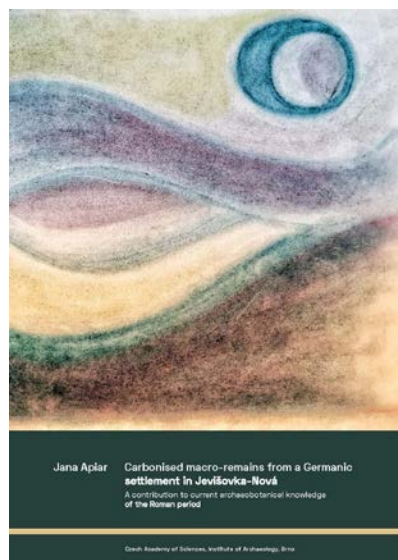
V roce 2022 byl výstavou a výpravným katalogem završen grantový projekt NAKI II: „Virtuální vědecký model velkomoravských Mikulčic“ [DG18P020VV029], jehož cílem bylo zpracování výsledků 60 let výzkumů v Mikulčicích do podoby webové založené interaktivní archeologické mapy (3D modelu) jako prostředku moderní dokumentace a prezentace archeologického výzkumu, stejně jako způsobu trvalého uchování exaktních archeologických dat.

Pozornost byla nadále věnována rovněž problematice související s periferními oblastmi Velké Moravy, především oblastí Opavského a Těšínského Slezska v období 9.–10. století a jejich následného vývoje v 11. a 12. století. V daném kontextu bylo podrobně sledováno zejména postavení obou regionů v období konstituování raně středověkých středoevropských monarchií a podílu cizích elit na tomto procesu.

Důležitou součástí výzkumné orientace střediska bylo též interdisciplinární a komplexní studium hmotné kultury raného a vrcholného středověku. Byly řešeny zejména otázky chronologie, proveniencce a výrobní technologie velkomoravského šperku. Pozornost byla zaměřena rovněž na otázky týkající se technologie, rekonstrukce operačních řetězců řemeslné výroby a výzdobných technik s hlavním zaměřením na železářskou výrobu a produkci středověkých militarií a jejich význam pro studium sociální struktury raně i vrcholně středověké společnosti apod. V roce 2022 byla pozornost zaměřena rovněž na interdisciplinární výzkum produkce barevných kovů ve středověkém Brně, problematice výzkumů konfliktních areálů či hmotné kultuře vrcholně středověkých panských sídel.

Stranou zájmu pracovníků střediska nezůstala ani problematika exploatace drahých kovů v českém státě a obecně v Evropě v průběhu 13.–16. století, jakož i vývoj středověké urbanizace a měšťanské architektury na příkladu moravských měst. Pozornost byla věnována i sociální a ekonomické struktuře středověkých měst. V této souvislosti proběhla např. prospekce dosud přesněji nedatovaného areálu těžby stříbra při východním okraji Českomoravské vrchoviny v Rozseči nad Kunštátem, který prokázal možné počátky těžby na lokalitě již ve 2. polovině 13. století a přinesl další indicie tavby polymetalických rud přímo v rámci exploatačního okrsku.

MONOGRAFIE VYDANÉ ČI SPOLUVYDANÉ NA PRACOVÍŠTI V ROCE 2022 (ŘAZENO CHRONOLOGICKY DLE ZKOUMANÝCH OBDOBÍ):

1. APIAR, J.:

CARBONISED MACRO-REMAINS FROM A GERMANIC SETTLEMENT IN JEVIŠOVKA-NOVÁ. A CONTRIBUTION TO CURRENT ARCHAEOBOTANICAL KNOWLEDGE OF THE ROMAN PERIOD.

Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 73.
Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 2022.

ISBN 978-80-7524-055-2, ISBN 978-80-7524-057-6 (pdf),
DOI: 10.47382/arub2022-02 (240 s.).

Kniha je výsledkem postdoktorandského působení hlavní autorky na Archeologickém ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., Středisku pro výzkum doby římské a stěhování národů. Téma knihy se zaměřuje na analýzu a vyhodnocení archeobotanického souboru, který byl získán v průběhu záchranného archeologického výzkumu v Jevišovce – ulice Nová. Zároveň přímo navazuje na výsledky doktorského studia hlavní autorky. Jedním ze závěrů disertační práce byla potřeba doplnit získané výsledky o detailnější archeobotanickou analýzu jednotlivých lokalit, přičemž tato vyhodnocení jsou v našem prostředí stále ojedinělá. Právě archeobotanická analýza materiálu z Jevišovky poskytla příležitost pro toto doplnění a srovnání v rámci dříve dosažených výsledků.

2. KOMORÓCZY, B., RŮŽIČKOVÁ, P., VLACH, M.:

BRÁNA DO ŘÍMSKÉ ŘÍŠE. VSTUPTÉ!

Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 2022.

ISBN 978-80-7524-046-0, ISBN 978-80-7524-060-6 (pdf),
DOI: 10.47382/arub2022-04 (99 s.).

Populárně-naučná, bohatě ilustrovaná kniha zve čtenáře a čtenářky k pomyslnému vstupu do světa starověké Římské říše. Na počátku této imaginární výpravy stojí archeologické stopy působení římských legií na našem území a výsledky jejich výzkumů prováděných generacemi badatelů z brněnského Archeologického ústavu. V centru zájmu stojí především mimořádná lokalita Hradisko u Mušova, nejautentičtější římské naleziště na našem území, a její unikátně reprezentativní soubor archeologických nálezů. Atraktivní fotografie a doprovodné texty čtenáře obeznámí s dobou působení římských legií na jihu Moravy, představí jejich výstroj, výzbroj i předměty každodenní potřeby. Publikace plasticky vykresluje jeden trváním krátký, ale svým historickým významem mimořádný úsek minulosti našeho území. Kniha doplňuje a rozvíjí již existující příslušné popularizační platformy Akademie věd, zejména Návštěvníké centrum Mušov – Brána do Římské říše, a lze ji považovat za vhodného průvodce tamní expozici.

3. HLAVA, M., KALÁBKOVÁ, P., NOVÁK, J., HLUBEK, L.:

ARCHEOLOGICKÁ KRAJINA UNIČOVSKA V OBRAZECH

Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 2022.

ISBN 978-80-7524-054-5, ISBN 978-80-7524-056-9 (pdf),

DOI: 10.47382/arub2022-01 (263 s.).

Uničov se svým okolím byl až do let 1945–1946 regionem s výraznou převahou národnostně německého obyvatelstva. Tamější archeologie, která se zrodila v roce 1928 pod záštitou místního Městského muzea, byla právě proto takřka výhradně německá. Šťastnou shodou okolností se do dnešních dnů dochoval kompletní archiv s dokumentací ke všem terénním výzkumům z éry jejího pomyslného zlatého věku, který byl v uplynulých letech digitalizován. Za pomoci dobových fotografií a archiválií z tohoto unikátního archivu kniha vypráví příběh o dějinách uničovské archeologie, který je neodmyslitelně spojen s Mizzi Manethovou, jednou z prvních žen v moravské archeologii. Doplnjuje jej ucelený přehled nalezišť z jednotlivých katastrů bývalého soudního okresu Uničov. Některá z nich jsou představena pomocí samostatných příběhů o jejich objevení.

4. HLADÍK, M., MAZUCH, M., LÁTKOVÁ, M.:

GREAT MORAVIAN SETTLEMENT IN MIKULČICE-TRAPÍKOV AND ECONOMIC HINTERLAND OF THE POWER CENTRE. RURAL ECONOMY, CENTRES AND ORGANISATIONAL AND FUNCTIONAL PRINCIPLES OF GREAT MORAVIA.

Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 62.

Studien zum Burgwall von Mikulčice XIII.

Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 2022.

ISBN 978-80-7524-027-9 (221 s.).

V okrajové zóně raně středověké centrální aglomerace Mikulčice-Valy byla na písčité duně odkryta v letech 2010–2015 část velkomoravského sídliště a pohřebiště. Publikace předkládá výsledky terénního výzkumu na poloze Trapíkov a jejich interpretaci, jež umožnila prohloubit poznání socio-ekonomických vztahů společnosti 9.–10. století. Na základě výsledků interdisciplinárního výzkumu (archeologie, archeobotaniky, archeozoologie, geoarcheologie, radiokarbonového datování, izotopových analýz a antropologie) prezentují autoři archeologický model vztahů velkomoravských center s jejich hospodářským zázemím a diskutují základní parametry rurální ekonomiky a organizační a funkční principy Velké Moravy.

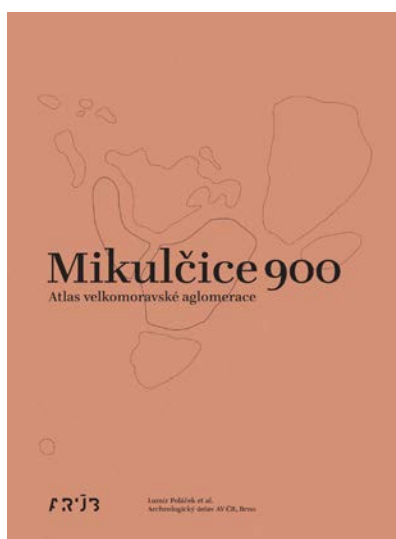
5. POLÁČEK, L. ET AL.:

VELKOMORAVSKÉ ELITY Z MIKULČIC

Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 2022.

ISBN 978-80-86023-48-9, ISBN 978-80-7524-058-3 (pdf), DOI: 10.47382/arub2022-03 (469 s.).

Kolektivní monografie zpracovává fenomén dvorského prostředí velkomoravských Mikulčic v co nejširším interdisciplinárním kontextu, zejména na základě informací z oborů historie, archeologie a antropologie. Ve čtyřech tematických blocích a čtyřadvaceti kapitolách jsou postupně představeny hlavní oblasti poznání podoby a funkce raně středověkého centra Mikulčice-Valy a života elitní složky jeho obyvatel. Po výpovědi písemných pramenů je pozornost zaměřena na Mikulčice jako ostrovní hrad a mocenské centrum. Třetí blok se věnuje vybraným kategoriím hmotné kultury elit, především luxusním výrobkům. Závěr knihy je zaměřený na bioarcheologickou výpověď kosterních pozůstatků místních obyvatel, zejména na jejich zdravotní stav a fyzickou kondici.

6. POLÁČEK, L. ET AL.:

MIKULČICE 900. ATLAS VELKOMORAVSKÉ AGLOMERACE

Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 2022.

ISBN 978-80-7524-044-6 (215 s.).

Velkoformátová obrazově bohatá publikace doplňuje paralelně zveřejněnou interaktivní mapu velkomoravské sídelní aglomerace Mikulčice–Kopčany. Hlavním posláním obou výstupů je shromáždění prostorových poznatků o Mikulčicích coby klíčové lokalitě velkomoravského bádání v České republice s téměř 70 let trvajícím archeologickým výzkumem. Známe podobu hradiště a řadu lokalit v jeho bezprostřední blízkosti i širším zázemí, máme k dispozici statisíce nálezů v podobě artefaktů i ekofaktů. Knižní atlas i interaktivní mapa mají tyto shromážděné poznatky prostorově vizualizovat a přehledně je zpřístupnit vědecké komunitě i zájemcům z řad široké veřejnosti.

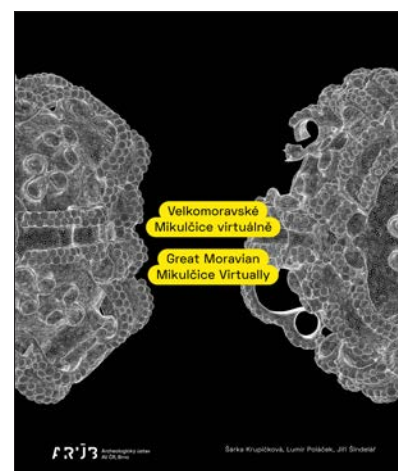
7. KRUPÍČKOVÁ, Š., POLÁČEK, L., ŠINDELÁŘ, J.:

VELKOMORAVSKÉ MIKULČICE VIRTUÁLNĚ / GREAT MORAVIAN MIKULČICE VIRTUALLY

Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 2022.

ISBN 978-80-7524-052-1 (143 s.).

Graficky atraktivně řešená kniha je dvojjazyčným česko-anglickým katalogem výstavy Velkomoravské Mikulčice virtuálně, která se uskutečnila v termínu 25. 8.–31. 10. 2022 ve výzkumné základně Mikulčice-Trapikov (s podporou Ministerstva kultury, program NAKI II a Akademie věd ČR). Leitmotivem výstavy i knižní publikace je prezentace vědecky přesných 3D modelů archeologických terénních objektů a artefaktů (zejména šperků a oděvních součástí) objevených na raně středověkém hradišti Mikulčice-Valy a zpracovaných formou počítačové modelace fotogrammetrické dokumentace. Publikace se skládá ze tří částí. První z nich obsahuje tři eseje věnované tematice virtuální archeologie a hradišti Mikulčice-Valy. Druhou část knihy představuje sedm kapitol vlastního katalogu, který obsahuje rozšířené výstavní texty s bohatým obrazovým doprovodem. Prezentované 3D modely jsou převedeny do knihy jak obrazovou formou, tak je zde na jejich internetovou prezentaci odkazováno formou QR kódů. Poslední část knihy dokumentuje výstavní instalaci.

8. LISÁ, L., PEŠKA, M. ET AL.:

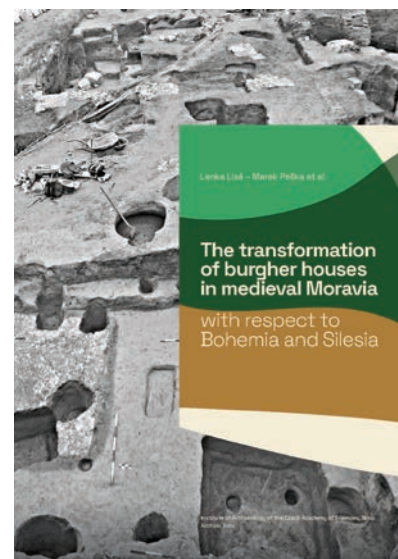
THE TRANSFORMATION OF BURGHER HOUSES IN MEDIEVAL MORAVIA WITH RESPECT TO BOHEMIA AND SILESIA

Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 72.

Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., Archaia Brno, z. ú., 2022.

ISBN 978-80-7524-053-8, ISBN 978-80-7524-059-0 (pdf),
ISBN 978-80-908220-2-3 (Archaia), ISBN 978-80-908220-5-4
(Archaia, pdf), DOI: 10.47382/arub2022-05 (311 s.).

Geneze a transformace středověkého města patří mezi přední témata medievistiky. Předložená kniha reprezentuje řadu poznatků ze záchranných archeologických výzkumů na Moravě a přilehlé části Slezska v uplynulých 30 letech. Snahou autorů je představení nových i starších nálezů, ale i komparace s dvěma nejprozkoumanějšími městy ve střední Evropě – Prahou a Vratislaví. Zcela novou a mezioborovou kvalitu přináší studium podlahových úprav formou mikromorfologických analýz, a to i v rámci evropského prostoru. Kniha reflektuje hojně diskutovaná témata, jakými jsou typologie nejstarších domů, jejich umístění na parcele, existenci nadzemních částí či přechodu ke zděnému domu. Fenomén středověkého měšťanského domu je také jednou z cest k hledání společné středoevropské minulosti, proto je kniha v anglickém jazyce přístupná i zahraničním archeologům, historikům a historikům umění.

VÝBĚR PUBLIKAČNÍCH VÝSTUPŮ VĚDECKÉ ČINNOSTI – MONOGRAFIE VYDANÉ MIMO PRACOVIŠTĚ A ODBORNÉ STUDIE

(ŘAZENO CHRONOLOGICKY DLE ZKOUMANÝCH OBDOBÍ):

1. BORIOVÁ, S., OUTRAM, A. K., POKORNÁ, Z., SÁZELOVÁ, S. 2022:

BONE FRACTURES UNDER THE MICROSCOPE. AN EXPERIMENTAL APPROACH TO MID-UPPER PALEOLITHIC FAUNAL REMAINS.

Študijne zvesti 69 (2), 187–204.

DOI: <https://doi.org/10.31577/szausav.2022.69.10>

Fragmentarizace kostí na archeologických lokalitách může být důkazem působení široké škály přírodních procesů a tafonomických činitelů. Výjimkou není ani člověk, který kosti lámal záměrně za účelem získání živin či suroviny. Modifikace, které při těchto procesech vznikají na povrchu kostí, mohou být specifické pro daného činitele, ale v mnoha případech se ve své formě vzájemně překrývají. Výslednou formu fragmentarizačních stop neovlivňuje pouze druh aktivity/činitele. Důležitou roli hraje rovněž celkový tvar a velikost kostí, její mikroskopická stavba či aktuální stav zachování. Rozsáhlá experimentální činnost v oblasti fragmentarizace dlouhých kostí savců v posledních dekádách přinesla popis určitých znaků, které nám takové rozlišení umožňují. Jedná se zejména o znaky makroskopické, zobrazující úhel lomu vůči povrchu kompaktní kosti, tvar/průběh lomu a textura povrchu lomu, případně průvodní povrchové modifikace.

2. NEJMAN, L., ŠKRDLA, P., WRIGHT, D., BARTÍK, J., PŘICHYSTAL, A. 2022:

A 15,000-YEAR HISTORY OF EARLY UPPER PALEOLITHIC HUNTERS MOVING THROUGH THE PUSTÝ ŽLEB VALLEY – ARTEFACTS AND CHRONOLOGY OF POD HRADEM CAVE, MORAVIAN KARST, CZECH REPUBLIC

Přehled výzkumů 63(1), 9-17.

DOI: <https://doi.org/10.47382/pv0631-03>

Príspevek shrnuje výsledky získané během několika výzkumných sezón v jeskyni pod hradem v Pustém žlebu v Moravském krasu. Detailně jsou prezentovány všechny získané artefakty a analyzována související radiokarbonová data. Výsledkem studie je model propojující artefakty s daty a dokládající několik etap přítomnosti člověka v jeskyni. Tento model je konfrontován s aktuálními poznatky o osídlení Moravy – jednotlivými kulturami a techno-komplexy.

3. BARTÍK, J., ŠKRDLA, P., SCHENK, Z. 2022:

CHIPPED STONE INDUSTRY FROM THE EARLY LBK HILLTOP SETTLEMENT AT SPYTIHNĚV (SOUTHEASTERN MORAVIA, CZECH REPUBLIC)

Anthropologie 60(1), 29–59.

DOI: <https://doi.org/10.26720/anthro.22.03.07.1>

V rámci studie je představena unikátní výšinná lokalita ve Spytihněvi s doklady monokulturního časně neolitického osídlení. V práci se autoři zaměřili zejména na komplexní analýzu štípané kamenné industrie, která aktuálně reprezentuje největší známou časně neolitickou kolekci na Moravě. Studie dosahuje značného nadregionálního významu, jelikož se dotýká tématu procesu neolitizace a vzniku rozvětvené distribuční sítě napříč celou východní částí střední Evropy (i díky publikování v AJ). Představena je zde také teorie o jejím možném fungování jako moravského redistribučního centra radiolaritů původem ze SZ Maďarska, které jsou na lokalitě zastoupeny v neobvykle vysokém množství a navíc oproti ostatním lokalitám v celém operačním řetězci. Nově byl v časně fázi LBK prokázán export obsidiánu z východního Slovenska a řešeny jsou rovněž zajímavé otázky týkající se technologie a typologie raně neolitické ŠI, nebo proměn distribučních mechanismů surovin původem z jižního Polska.

4. KOMORÓCZY, B. 2022:**ARCHAEOLOGY, METAL DETECTING, AND CITIZEN SCIENCE IN THE CZECH REPUBLIC**

Advances in Archaeological Practice 10(3), 322–335.

DOI: <https://doi.org/10.1017/aap.2022.15>

První podrobná studie v ČR věnovaná problematice amatérského detektorového hledání, jeho percepce ze strany odborné obce i komunity hledačů a implementace této činnosti do systému občanské vědy v archeologii. Studie předkládá mezinárodnímu publiku výsledky unikátního reprezentativního anonymního dotazníkového šetření realizovaného autorem, které se uplatnily též jako při následné tvorbě politiky centrálních archeologických institucí vůči komunitě uživatelů detektorů kovů.

5. VLACH, M. 2022:**THE ANTONINE PLAGUE: EVALUATION OF ITS IMPACT THROUGH EPIDEMIOLOGICAL MODELLING**

In: T. Brughmans – A. Wilson (eds.): *Simulating Roman Economies: Theories, Methods, and Computational Models*.

Oxford Studies in the Roman Economy.

Oxford: University Press, 69–108.

Studie se obsáhle věnuje využití digitálního modelování epidemické události ve 2. polovině 2. století n. l., která je předmětem zájmu římské historiografie a souvisejících oborů v dlouhodobé perspektivě. Hlavním cílem bylo prostřednictvím inovativního přístupu z oblasti digitálního modelování komplexních systémů validovat existující odhady celkového dopadu a poskytnout další perspektivu pro jejich validaci a evaluaci.

6. HLADÍK, M. 2022:**RURAL ECONOMY**

In: F. Curta (ed.): *The Routledge Handbook of East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 500-1300*.

London: Routledge, 204–226. ISBN 978-0-367-22655-8

Práce se zabývá základními principy agrárního hospodářství v raně středověké střední Evropě, které analyzuje především na případových studiích z Velké Moravy. Na základě archeologických dat z regionu středního Podunají, pocházejících především z agrárních neopevněných sídlišť, prezentuje analýzu sociálně-ekonomických vztahů v agrárním osídlení a její následnou komparaci s centrálními lokalitami jako byly Mikulčice-Valy nebo Břeclav-Pohansko. Tato analýza představuje primární východisko pro naše hlubší pochopení organizačních a funkčních principů raně středověkých sociálně-ekonomických (politických) celků.

7. HLAVICA, M., KOUŘIL, P., MIKULEC, R. 2022:**MORAVIAN IRON MONEY. MODEL OF THE 9TH-CENTURY AXE-SHAPED BARS' GENESIS AND ITS TESTING WITH THE ASSEMBLAGE FROM STARÉ ZÁMKY NEAR BRNO-LÍŠEŇ.**

Slovenská archeológia LXX(2), 327–350.

DOI: <https://doi.org/10.31577/slovarch.2022.70.14>

Text prezentuje nový pohled na fenomén tzv. sekerovitých hřiven postavený na mezikulturním srovnání, popisuje a testuje jejich evoluční model. Text je hodnotný především coby případová studie pro další výzkum celosvětově rozšířeného fenoménu tzv. společenských platidel. Jako vůbec první v kontextu úvěrové teorie peněz se také podrobněji zabývá integrací těchto platidel do komercializované směny.

8. KOUŘIL, P., PŘICHYSTAL, A. 2022:**OVRUCH SLATE SPINDLE WHORLS IN THE CZECH LANDS**

Przeglad Archeologiczny 70, 151–174.

DOI: <http://dx.doi.org/10.23858/PA70.2022.3000>

Příspěvek je věnován významu zvláštní skupiny raně středověkých přeslenů zhotovených z ovručské břidlice, majících původ na území dnešní Ukrajiny v 10.–13. století. Jako nadstandardní zboží byly vyhledávány v celé střední a východní Evropě, dostaly se i do Skandinávie a na Balkán. V Čechách byly zaznamenány pouze v Praze, jež byla jejich cílovou destinací, na Moravě a ve Slezsku jsou známy z více lokalit; nejstarší výskyt těchto importů lze spojovat s 2. pol. 10. stol. Jejich nízký počet napovídá, že kontakty Čech s Kyjevskou Rusí nebyly příliš intenzivní a že nešlo o regulérní artikl dálkového obchodu.

9. DRTIKOLOVÁ KAUPOVÁ, S., VYTLAČIL, Z., KOVAČIKOVÁ, L., LÁTKOVÁ, M., POLÁČEK, L., VELEMÍNSKÝ, P. 2022:**STAV IZOTOPOVÝCH VÝZKUMŮ STRAVY, REZIDENČNÍ MOBILITY A ZEMĚDĚLSKÉHO HOSPODAŘENÍ POPULACE VELKÉ MORAVY (9.–10. STOLETÍ)**

Archeologické rozhledy LXXIV(2), 203–240.

DOI: <https://doi.org/10.35686/AR.2022.9>

Příspěvek souhrnně představuje a propojuje výsledky dosavadních izotopových studií populace Velké Moravy, především obyvatel mikulčické aglomerace, zaměřených na rekonstrukci stravy, migraci, ale i způsoby zemědělského hospodaření ve sledované oblasti. Interpretuje i doposud nepublikovaná data vypovídající o stravě jedinců pohřbených v interiérech mikulčických kostelů a o rezidenční mobilitě jedinců z Mikulčic se specifickými hrobovými přídavky. Prezентuje i zpřesněné kvantitativní modely rekonstrukce stravy mikulčické populace s využitím dodatečně publikovaných dat obiliek nalezených v různých částech mikulčické sídelní aglomerace. Závěrečná část se věnuje oblastem možného budoucího výzkumu.

10. UNGERMAN, Š. 2022:**DIE HERKUNFT UND PROVENIENZ DES LUXUSSCHMUCKS IN DEN HACKSILBERSCHÄTZEN DES NÖRDLICHEN WESTSLAWISCHEN RAUMS – BEMERKUNGEN ZU FORSCHUNGSSTAND, QUELLENBASIS UND METHODEN.**

In: Biermann, F., Kieseler, A., Pernicka, E., Richthofen, J. von (Hrsg.): Hacksilberschätze im früh- und hochmittelalterlichen nordwestslawischen Raum – Archäologie und Archäometallurgie. Studien zur Archäologie Europas 36. Bonn: Habelt-Verlag, 209–261.

Práce podrobně diskutuje otázku, kde byly vyráběny šperky objevující se v pokladech zlomkového stříbra na území Polska a Německa v 10. až 12. století, popř. odkud pocházela inspirace pro jejich vznik. Na základě zmapování vybraných typů náušnic na co nejširším geografickém prostoru se ukazuje, že v pokladech se objevují regionálně i vysloveně nadregionálně rozšířené typy, přičemž obě skupiny musely mít odlišný způsob vzniku a šíření. Autor odmítá dnes dominující hypotézu, že většina typů šperků v pokladech vznikla na základě silných vlivů vycházejících z Velké Moravy. Debata je důležitá z hlediska poznání ekonomických i politických vztahů Slovanů s okolními zeměmi (Franská říše, Skandinávie, Byzanc, Orient) a vzniku zvláště polského státu.

11. PROCHÁZKA, R. 2022:**K OTÁZCE VÝVOJE A ROZŠÍŘENÍ POKLIČEK A TZV. POKLIČEK-MISEK V KERAMICKÝCH OKRUŽÍCH STŘEDNÍ EVROPY VE STŘEDOVĚKU**

Památky archeologické CXIII, 257–310.

DOI: <https://doi.org/10.35686/PA2022.5>

Vznik a vývoj pokličky v českých zemích ve 12.–14. století je součástí transformace středoevropské keramiky. Na počátku stála nádoba, která vychází z domácích kořenů a u které nemůžeme v obecné rovině vyloučit dvojí funkci – tzv. poklička-miska. V průběhu 13. století se setkáváme s různými typy poklic, jejichž původ lze hledat v okolních německojazyčných zemích. Základní typy poklic se zformovaly v 10.–12. století v jihoněmeckém prostoru, odkud se šířily podél českomoravského prostoru a ze sousedních území se v průběhu 13. století dostávaly i tam. V okrajových oblastech (Rakousko, Sasko) se množství typů redukovalo na jeden až dva hlavní tvary, které se uplatnily nejvíce i v českých zemích. Zdá se, že vznik pokličky vycházel z potřeby zkvalitnit proces přípravy vaření. Transformace vedla v některých pohraničních oblastech a obchodních centrech již od pokročilého 12. či počátku 13. století ke vzniku specifického habitu a hybridní identity obyvatel, což odrážely i některé složky hmotné kultury včetně keramiky. Inovace v oblasti keramiky se prosazovaly ve dvou hlavních formách. Závěr procesu proměny keramiky ve 14. století přinesl mimo jiné i převládnutí tzv. zvonovité pokličky na celém území Čech i Moravy. Příspěvek je součástí bádání o procesu rozsáhlé transformace, která proběhla ve 13. století za spoluúčasti zejména německy hovořícího obyvatelstva ve východní části střední Evropy. Součástí studie je i základní typologické schéma.

12. ŽÁKOVSKÝ, P., DEJMAL, M., HRUBOŠ, J., SCHEJBAL, O., ŠIMÍK, J., ZEŽULA, M. 2022:**PISTOLE Z HRADCE NAD MORAVICÍ (OKR. OPAVA) V KONTEXTU NÁLEZŮ RUČNÍCH PALNÝCH ZBRANÍ Z PRŮBĚHU 16. AŽ 1. POLOVINY 17. STOLETÍ**

Přehled výzkumů 63(2), 111–121.

DOI: <https://doi.org/10.47382/pv0632-03>

Studie je věnována nálezu železných součástí pistole s kolečkovým zámkem nalezené jižně od Hradce nad Moravicí v trase historické komunikace spojující Opavsko s Moravou. Nález sestává z osmiboké hlavně s olověným projektilem a zámkové desky s takřka kompletním zámkovým mechanismem. Klíčem k dataci a určení provenience jsou kromě tvaru hlavně především konstrukce kolečkového zámku a tvar některých jeho součástí. Na základě tvaru kohoutu, způsobu uchycení zámkové desky do dřevěného lože pistole, a především existence vnitřní listové pružiny kohoutu, můžeme pistolí patrně považovat za výrobek některé z puškařských dílen v německém Braunschweigu nebo Goslaru z intervalu 70.–80. let 16. století. Nález z Hradce nad Moravicí rozšiřuje skupinu evropských a severoamerických archeologických dokladů palných zbraní s kolečkovými zámkem, jejichž výběrový přehled studie přináší.

ÚSTAVEM VYDANÁ PERIODIKA:

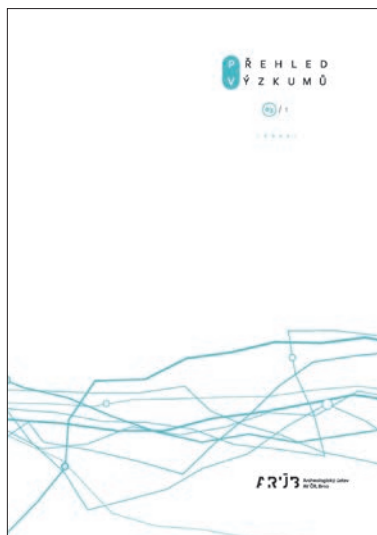
1. ŠKRDLA, P. – UNGERMAN, Š. (EDD.):

PŘEHLED VÝZKUMŮ

sv. 63-1, 2 (2021), 222 + 203 s.

ISSN 1211-7250 (print),

eISSN 2571-0605 (vychází 2x ročně)

2. MACHÁČEK, J. – KOUŘIL, P. (EDD.):

ARCHAEOLOGIA HISTORICA

sv. 47/2021/1, 2, 410 + 410 s.

ISSN 0231-5823 (print), eISSN 2336-4386 – společně s Masarykovou univerzitou (vychází 2x ročně)

DALŠÍ SPECIFICKÉ INFORMACE O PRACOVÍŠTI:

V základním výzkumu byla nadále zachována dlouhodobá koncepce studia vybraných klíčových témat starších evropských dějin. V personálním obsazení i organizační struktuře došlo přitom k podstatným změnám. Od června roku 2022 byl jmenován novým ředitelem ústavu B. Komoróczy a došlo i ke změnám ve vedení jednotlivých výzkumných středisek a některých detašovaných pracovišť. Tyto změny by měly napomoci k plynulé generační obměně a vést jak k zefektivnění vědecké činnosti jednotlivých vědeckých útvarů, tak i ústavu jako celku. Došlo i k dílčím změnám v personálním zastoupení jednotlivých podpůrných infrastrukturních oddělení, od kterých je taktéž očekáváno zefektivnění jejich činnosti. Dle stanov AV ČR a dalších právních normativů byli roku 2022 atestováni tři vědečtí pracovníci ústavu. Oddělení servisní povahy (archiv, knihovna) kontinuálně pokračovaly v digitalizaci svých fondů a v aplikaci moderních informačních systémů (Archeologická mapa ČR aj.). Důležitou částí aktivit ústavu byly záchranné výzkumy na ohrožených archeologických lokalitách a s tím související činnost Referátu archeologické památkové péče, stejně jako rozvíjející se konzervátorsko-restaurátorská činnost, zaměřená především na záchranu a ochranu kovových artefaktů. Péče byla věnována rovněž různým formám popularizace výsledků a činnosti ústavu.

UPLATNĚNÍ VÝSLEDKŮ V PRAXI:

V rámci fungování „**Návštěvníckého centra Mušov – Brána do římské říše**“, které bylo otevřeno v létě roku 2020 a jehož posláním je informovat veřejnost o památkové hodnotě a historickém významu římské pevnosti na Hradisku, o stopách římského vojska na našem území a také představovat vybrané aspekty života obyvatel střední Evropy v prvních staletích našeho letopočtu, se otevřel prostor pro moderní, interaktivní a edukativní formy prezentace výsledků archeologických výzkumů i samotného procesu archeologického poznání. Kromě stálých prezentací v podobě filmové projekce, klasických vitrín s exponáty a digitálních informačních ploch se zde pravidelně konají živé edukační a popularizační programy. V roce 2022 v této nové výrazné platformě propagace vědeckých aktivit ARÚB se uskutečnila rozsáhlá série popularizačních přednášek, veřejnosti otevřená odborná konference a několik celovikendových popularizačních programů, které přilákaly přes 7 tisíc návštěvníků a výrazně tak přispěly k propagaci činnosti instituce a Akademie věd jako celku.

Pracovníci ústavu se v roce 2022 podíleli rovněž na přípravě celé řady výstavních projektů (viz popularizační činnost ústavu).

Pokračovala rovněž tradice hudebních pořadů „**Hudební archeologie**“ v Mikulčicích, propojujících umění s archeologií.

V těsné návaznosti na základní výzkum pracoviště se v roce 2022 uskutečnily záchranné archeologické výzkumy prováděné dle ustanovení § 22, odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Tyto akce vedle svého vědeckého přínosu přispěly k vlastní záchraně a ochraně archeologického kulturního dědictví. V roce 2021 bylo realizováno nebo uzavřeno celkem 197 dohod o provedení záchranného archeologického výzkumu. Za zmínku stojí zejména rozsáhlý výzkum na trase budoucího severního obchvatu Opavy, kterým byly celkem na třech katastrech (Vávrovice, Palhanec, Kateřinky) prozkoumány sídlištní struktury z mladší doby kamenné (LnK, HLS, KNP, Chlopice-Veselé) a halštatu (KLPP). Získáno bylo rovněž velké množství nálezů – keramika, bronzové šperky, zlatý šperk, broušená industrie atd., které výrazně přispívají k poznání pravěkého osídlení daného regionu. Pozornost si zaslouží rovněž záchranný archeologický výzkum v místech budoucího souboru staveb společných zařízení v k.ú. Třebom, při kterém bylo celkem prozkoumáno 153 objektů (I. etapa – 7 objektů; II. etapa – 19 objektů; III. etapa – 127 objektů). Objekty lze časově přiřadit hned do několika období – závěr eneolitu, mladší doba bronzová, doba halštatská, doba římská, doba mladohradištní, nejmladší objekty byly vojenské z období druhé světové války. Mezi nejzajímavější objekty zkoumané na této lokalitě řadíme kúlovou stavbu – dům, dva hroby (z toho jeden patřil psovi s kompletně

Ředitel B. Komoróczy před výlohou knihkupectví Academia v Brně – instalace věnována výzkumu v Mohelně-Plevovcích. Foto: Z. Kosarová.

Kúlová nadzemní stavba a s ní související hliník (objekty 614–615). Foto: P. Rataj.

zachovaným skeletem, dále pak pec a studna. Pec i studnu lze díky nálezům zařadit do doby římské, stejně tak hrob psa. V zásypu tohoto žárového hrobu byly zjištěny keramické zlomky spadající do závěru 12. a první třetiny 13. století. Největší část tohoto polykulturního sídliště však patří době římské. Datace proběhla na základě rozboru keramických fragmentů a rekonstrukcí nádob, které zde byly nalezeny.

V kooperaci s celou řadou muzejních a výzkumných institucí byla dále rozvíjena spolupráce na poli analytické konzervace předmětů vyrobených ze železných i neželezných kovů. Byla realizována řada externích zakázek zajímavých nálezových souborů či soliterních nálezů, které byly v laboratořích ARÚB nejen konzervátorsky ošetřeny, ale i podrobeny exaktním analýzám, přičemž výsledky těchto průzkumů byly v řadě případů publikovány na stránkách odborného tisku. Z těch významnějších uvedme alespoň provedení a zajištění komplexní analytické konzervace souboru kovových artefaktů získaných při záchranném archeologickém výzkumu v prostorách Karlova náměstí v Třebíči pro Muzeum Vysočiny v Jihlavě. Při výzkumu se podařilo objevit celou řadu archeologických struktur doprovázených mimo jiné i množstvím metalických artefaktů informujících o lidské činnosti v daném prostoru jak v rámci předlokačního horizontu, tak v době již plně konstituovaného středověkého města.

V roce 2019 byla zahájena dlouhodobá koncepční spolupráce ARÚB s Jihomoravským krajem, která si vytkla za cíl postupné vytváření podmínek pro etablování občanské vědy v oblasti detektorového hledání na území kraje. Hlavními iniciátory a nositeli projektové podpory, která byla tomuto programu přiznána v rámci Programu podpory regionální spolupráce krajů a ústavů AV ČR, jsou ARÚB, jakožto odborný a metodický garant archeologické vědy na straně jedné, a Jihomoravský kraj jakožto zákonem definovaný vlastník archeologických nálezů, zřizovatel sedmi sbírkotvorných institucí a zároveň v přenesené působnosti též orgán památkové péče na straně druhé. V roce 2022 probíhala tato spolupráce na bázi projektu „Občanská věda v archeologii – udržitelnost a odborné uplatnění výsledků“.

Pro orgány státní a místní správy nebo samosprávy, pro jiné instituce, podnikatelské subjekty i soukromníky vypracoval Referát archeologické památkové péče v roce 2022 v písemné formě celkem 4 400 odborných expertíz a vyjádření. Z nejvýznamnějších lze uvést např. odborné vyjádření ke stavební činnosti na území s archeologickými nálezy dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění ve věci vodoprávního řízení ve věci udělení souhlasu ke geologickým pracím spojeným se zásahem do pozemku Obecní úřad Modrá a dotčené orgány státní správy a samosprávy, kterým byly stavební práce v ochranném pásmu NKP velkomoravský kostel v Modré odmítnuty (č. j. ARUB/7848/2022). Za zmínku stojí také odborné vyjádření týkající se stanovení podmínek pro výběrové řízení na provedení záchranného archeologického výzkumu realizovaného na stavbě „Centrum kardiovaskulární a transplantační chirurgie – FN Brno – Bohunice“, k. ú. Bohunice a Starý Lískovec, okr. Brno-město, pro Centrum kardiovaskulární a transplantační chirurgie Fakultní nemocnice Brno-Bohunice (č. j. ARUB/2519/2022). V této souvislosti lze uvést i realizaci publikace, respektive metodické příručky „Stavební činnost a archeologie v Jihomoravském kraji“, určené pracovníkům Odboru územního plánování a stavebního úřadu Jihomoravského kraje. Přijato bylo dále zhruba 4 600 ohlášení stavební činnosti na území s archeologickými nálezy ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb., v platném znění, které ústav dále distribuoval jednotlivým oprávněným archeologickým organizacím k realizaci

Slavnostní udílení ocenění Zlatý mamut – Cena Karla Absolona za popularizaci archeologie, Pavilon Anthropos, 23. května 2022. Vítězný tým v kategorii Akademická cena za projekt „Komunitní archeologie ve vesnickém prostředí – vstříc sociálním výzvám“ pod vedením P. Vařeky. Foto: O. Košťál.

Archeologický koutek na Veletrhu vědy – zástupci brněnského a pražského týmu.
Foto: Středisko společných činností AV ČR.

záchranných archeologických výzkumů. Referát v roce 2022 inicioval také návrhy na prohlášení za kulturní památky k mohylovému pohřebišti v Boroticích, slovanskému mohylovému pohřebišti v Bohuslavicích u Kyjova, hradišti Svitávka a raně středověkému mohylovému pohřebišti ve Strážovicích. V roce 2022 tak bylo na KAV postoupeno celkem 6 návrhů, dalších 10 návrhů připraveno k finalizaci či v pokročilém stavu přípravy. Též rozpracován 1 návrh na zrušení statusu kulturní památky (Tepenec – těžební zábor).

SPOLUPRÁCE S VYSOKÝMI ŠKOLAMI, DALŠÍ VZDĚLÁVACÍ AKTIVITY:

Pracovníci ústavu participovali především na výuce studentů a jejich další vědecké výchově na univerzitách a vysokých školách České republiky v rámci programů historických věd, geologie a biologie. Na Masarykově univerzitě v Brně, Karlově univerzitě v Praze, Slezské univerzitě v Opavě, Univerzitě Palackého v Olomouci a Univerzitě Hradec Králové, v jednotlivých bakalářských, magisterských a doktorských programech odpřednášelo 12 výzkumných pracovníků ústavu v letních semestrech 2021/2022 a zimních semestrech

2022/2023 celkem 554 hodin (238, resp. 316 hodin), a to v 21 semestrálních cyklech přednášek, seminářů či cvičení. Tři zaměstnanci ústavu se podíleli na práci univerzitních pracovišť vedlejšími úvazky, přičemž 4 pracovníci ústavu byli školiteli 8 doktorandů.

V průběhu měsíce června a července roku 2022 proběhla na pracovišti v Mikulčicích „Letní škola archeologie“ zaměřená na metodiku využití moderních metod aplikovaných na průzkum krajiny a sídelních struktur na středním toku řeky Moravy v prvním tisíciletí našeho letopočtu. Akce se zúčastnilo během 20 dnů celkem 17 účastníků, z toho 11 zahraničních.

Pracovníci ústavu se podíleli rovněž na vzdělávání středoškolské mládeže formou vedení exkurze a odborné praxe pro studenty Obchodní akademie, Střední odborné školy knihovnické a Vyšší odborné školy Brno, p. o. V rámci Návštěvního centra Mušov – Brána do Římské říše proběhla řada Edukačních programů a komentovaných prohlídek, kterých se v roce 2022 zúčastnilo zhruba 647 žáků z 19 základních a středních škol. V rámci programu „Otevřená věda“ byla pracovníkem ústavu vedena středoškolská stáž na téma „Exploatace fauny na mladopaleolitické lokalitě Pavlov I“. Pracovníci ústavu přednesli také 5 popularizačních a edukačních přednášek pro různé základní a střední školy.

Proponováno bylo rovněž vzdělávání veřejnosti. Celkem bylo v roce 2022 odpřednášeno 22 popularizačních přednášek.

Jeden z letáků přednášek pro občanské spolupracovníky oprávněných institucí v rámci projektu Společnými silami za poznáním společného archeologického dědictví.

POPULARIZAČNÍ A PROPAGAČNÍ ČINNOST:

V roce 2022 ARÚB pořádal či se podílel na pořádání řady popularizačních akcí:

- Realizace a spolupořadatelství III. ročníku celorepublikové akce **Archeologické léto** organizované Archeologickými ústavu AV ČR v Praze a v Brně ve spolupráci s více než pěti desítkami vědeckých, muzejních a dalších regionálních pracovišť. Akce nabídla inovovaný program prohlídek archeologických lokalit s odborným výkladem profesionálních archeologů.
- **Týden vědy a techniky** (Brno, 30. 10.–6. 11.). V rámci Týdne akademie věd zorganizoval ARÚB sérii 4 odborných přednášek v Knihovně Jiřího Mahena a Dny otevřených dveří na Archeologickém ústavu AV ČR.
- **Festival vědy a techniky s Jihomoravským krajem** (Brno, 9.–11. 9.). Největší vědecko-popularizační akce v Brně. Vědecké, vzdělávací a další instituce se zábavnou formou představily zejména dětským návštěvníkům. V letošním roce byl připraven stánek s tematikou problematiky výzkumu zatopené lokality v Mohelně-Plevovicích a na dalších lokalitách v rámci vodních děl Dalešice a Mohelno. Cílem týmu ARÚB bylo seznámit širokou veřejnost s archeologickými výzkumy v prostoru vodních děl Mohelno a Dalešice, které přispívají k poznání života lidských společností během posledního chladného výkyvu doby ledové. A nejen v této době – další získané nálezy posouvají naše poznání i v jiných pravěkých obdobích. V doprovodném stánku byly k prohlédnutí ukázky originálů archeologických nálezů, návštěvník si mohl rovněž prohlédnout vybrané publikace ARÚB. Lokalita Mohelno-Plevovce byla také prezentována krátkým dokumentem. Na venkovním stanovišti si návštěvníci mohli vymodelovat z hlíny zvířecí plastiky, vyzkoušet si malbu uhlíky a barevnými pigmenty na různé materiály nebo postavit si model lidského obydlí z doby ledové. Prezentace byla doplněna ukázkami různých paleolitických nástrojů a výrobních technologií.
- Výstava **„Archeologie z nebe“** (Brno; 3. 11. 2022–3. 9. 2023). Výstavní projekt, který vznikl ve spolupráci Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i. s Národním památkovým ústavem, Archeologickým ústavem AV ČR, Brno, v. v. i. a Archeologickým ústavem AV ČR, Praha, v. v. i., prezentující výsledky projektu MK ČR NAKI DG18P020VV058 „Archeologie z nebe. Analýza a prezentace fondů dálkového průzkumu na Moravě a ve Slezsku“. Výstava prezentuje dálkový archeologický průzkum krajiny zasazený do historických i oborových souvislostí. Zsvěcuje návštěvníky do odborníky používaných postupů, provází je prvními pokusy odlepit se od zemského povrchu a nazírat na krajinu z výšky a následným technologickým rozvojem, který archeologie zaznamenala za posledních sto let. Ukazuje, jak je možné pozůstatky po životech našich předků v krajině rozpoznat. Kromě fotografií řady archeologických památek ukrytých pod zemí a objevených z letadla díky specifickým příznakům v krajině, jsou v expozici promítané

Komentovaná prohlídka v lokalitě Němčice nad Hanou v rámci akce „Archeologické léto“. Foto: Z. Kosarová.

Momentka ze Dne otevřených dveří, restaurátorská laboratoř ARÚB. Foto: Z. Kosarová.

animované virtuální 3D rekonstrukce památek, přístroje a zařízení používané při výzkumu, model příznaků v dozrávajícím obilí či rekonstrukce hrobu bojovníka z doby laténské a další. To vše zasazené do krásných záběrů krajiny z ptačí perspektivy. Součástí jsou interaktivity se simulátorem řízení dronu, tvorba vlastních krajin v interaktivním pískovišti, dotyková obrazovka s poznávací hrou nebo stavba pravěké vesnice.

- Výstava „**Velkomoravské Mikulčice virtuálně**“ [Mikulčice; 25. 8.–31. 10. 2022]. Výstava a odpovídající kritický katalog vycházející z výsledků téměř 70 let trvajícího systematického výzkumu na centrální lokalitě Velké Moravy, hradišti Mikulčice-Valy. Atraktivní moderní formou prezentují jak významné terénní objekty, tak vybrané movité nálezy, a to formou vědecky přesných 3D modelů. Tyto virtuální modely byly zpracovány na základě dokumentace prováděné metodou vícesnímkové fotogrammetrie. Podstatou námi zdokonalené fotogrammetrické metody je vytváření věrných komplexních virtuálních kopií archeologických nálezů, které mohou sloužit jako nástroj dokumentace a památkové ochrany objektů, ale také k jejich dalšímu vědeckému zpracování. Zároveň jde o velice atraktivní, inovativní a oblíbenou formu prezentace archeologického dědictví široké veřejnosti. Po obsahové stránce výstavní instalace propojila věcnou rovinu dotýkající se archeologické lokality Mikulčice-Valy s rovinou metodickou zaměřenou na prezentaci principů použitých digitálních technologií v archeologii. Ucelený grafický a architektonický návrh instalace sestával ze sedmi samonosných minimalistických výstavních boxů, které nesou tištěnou grafiku a jsou vybaveny prezentační elektronikou – videorámečky, obrazovkami, holografickými vitrínami a holografickou projekcí pomocí rotačního projektoru. Instalace boxů byla doplněna několika dalšími atraktivními soliterními prezentacemi v podobě půdorysu bojovnického hrobu 1 : 1, který bylo možné s pomocí tabletů vizualizovat do podoby rozšířené reality, dále haptických exponátů vytištěných na 3D tiskárně a velkoplošné nástěnné projekce. Stejnomený výstavní katalog zachovává princip interaktivity aplikovaný na výstavě: k virtuálním modelům prezentovaným na výstavě je možné se připojit prostřednictvím QR kódů použitých v katalogu. Celá výstava byla připravena s vědomím významného potenciálu virtuální archeologie pro oblast cílené ochrany, trvalého uchování a veřejné prezentace archeologického kulturního dědictví.
- Výstava „**Pravěk v ilustracích Pavla Dvorského**“ [Pavlov; 30. 4.–28. 8. 2022]. Výstavní projekt, který vznikl ve spolupráci s Regionálním muzeem v Mikulově, prezentoval významného představitele vědecké ilustrace

Festival vědy v Brně. Foto: Z. Kosarová.

P. Dvorského. Návštěvníci měli možnost vidět desítky jeho originálních kreseb, které vznikly ve spolupráci s význačnými archeology a antropology. K vidění byly kresby, které se objevily v mnoha odborných i populárně naučných publikacích, ale i kresby které obohatily různé archeologické expozice (včetně expozice Archeoparku Pavlov) a naučné stezky.

- Výstava „**NA DNĚ... Pavlov-Horní pole: Výzkumy ze dna Novomlýnských nádrží**“ (Pavlov; 20. 9.–27. 11. 2022). Krátkodobý výstavní projekt vznikl ve spolupráci s Regionálním muzeem v Mikulově a Univerzitou Palackého v Olomouci jako výstup projektu Regionální spolupráce AV ČR (reg. č. R300012101) „Interpretační potenciál archeologických nálezů a dat z lokality Pavlov-Horní pole pro možnosti studia mladšího pravěku Moravy“. Představil rozsáhlou polykulturní lokalitu Pavlov-Horní pole, jež byla zkoumána v 80. letech 20. století v souvislosti s výstavbou vodního díla Nové Mlýny.
- Římsko-barbarský festival **Germania Subacta** (Mušov; 2.–3. 9. 2022). V Návštěvnickém centru Mušov – Brána do Římské říše se uskutečnil 3. ročník Římsko-barbarského festivalu Germania subacta, v jehož rámci byl na ploše bývalé římské pevnosti na přilehlém návrší Hradiska prezentován bohatý program pro celou rodinu. Ve spolupráci ARÚB a četných historických skupin starověkých Římanů a jejich barbarských protivníků zde byla oživena jedna z mimořádně atraktivních etap vývoje našeho území. Jedná se o největší historický festival v České republice, který je věnován výhradně období starověkých Římanů a Germánů. V rámci akce mohl návštěvník shlédnout bohatý program s prvky z prostředí living history či ochutnat autentické pokrmy dle originální antické kuchařky. Součástí akce byl také bohatý herní a kreativní program pro děti.
- **EXERCITUS II – Římsí legionáři zblízka** (Mušov; 13. 7. 2022). V rámci „Návštěvnického centra Mušov – Brána do Římské říše“ byl zorganizován tematický víkend zaměřený na problematiku římského vojenství. Byly zde prezentovány způsoby stavby římských táborů i táborový život římských legionářů. Proběhla řada komentovaných prohlídek zaměřených na představení výzbroje římských legionářů a způsobů jejich boje včetně ukázek výcviku, formací apod.
- **IN MEDIAS RES – K jádru věci** (Mušov). Přednáškový cyklus byl výstupem z projektu „Tvář v tvář starověkým Germánům střední Evropy“, který je součástí výzkumného tématu „Evropa, kořeny integrace, utváření

Plakát k akci „Římsko-barbarský festival GERMANIA SUBACTA 2022“.

lokálních, národních a evropských identit (Evropa středověká)“ programu Strategie AV21. Cyklus byl součástí projektu regionální spolupráce Občanská věda v archeologii – udržitelnost a odborné uplatnění výsledků (2022-2023). V roce 2022 zaznělo v daném cyklu celkem 7 veřejných přednášek.

- **Dětský den s Římany. Exercitus I Junior** (Mušov; 25. 6. 2022). Akce ve spolupráci s VIDA! science představila dětským účastníkům legionářský výcvik, nahlédli pod pokličku antickým technologiím, ale také si na vlastní kůži vyzkoušeli moderní pokusy. Společně se zkušenými lektory z VIDA! science centrum prozkoumali kouzlo akvaduktů a mostů, které hrály zásadní roli i v Římské říši. Zjistili, jak se liší stabilita různých typů mostů a kde jsou jejich nejslabší místa. Pokusili se postavit obloukový a Leonardův most a na závěr mohli rozluštit několik hlavolamů a rébusů. Celá akce byla doprovázena dalším bohatým doplňkovým programem.
- **Doma u Římanů** (Mušov; 22. 10. 2022) – Akce ve spojitosti s Mezinárodním dnem archeologie zahrnovala několik popularizačních přednášek a zejména pak ukázky tehdejších řemeslných a každodenních aktivit v interpretaci historické společnosti Pannonia.
- **Meče – žár – zvuky pravěku. Muzejní noc 2022** (Mušov; 3. 6. 2022). Akce v rámci Návštěvnického centra – Brána do Římské říše nabídla bohatý program, obsahující jak odbornou přednášku, experimentální odlévání bronzových předmětů, tak interpretaci pravěké hudby a široký doprovodný program pro děti.

- **Hudební archeologie 30: Noc kostelů** (Mikulčice; 10. 6. 2022). Komponovaný program na pomezí archeologie, hudby a tance sestávající z hudebně-tanečního workshopu, žehnání repliky historického zvonu, odborně komentované pouti po kostelech na hradišti v Mikulčicích a hudebního nokturna na výzkumné základě ARÚB v Mikulčicích-Trapíkové (program „Telemania“ s průřezky staré hudby, jazzu a tance, účinkující: Lenka Horalová, Marta Kratochvílová a Marian Friedl).
- **Hudební archeologie 31. Iva Bittová a hosté** (Mikulčice; 23. 7. 2022). Koncert organizovaný jako náhrada za koncert zrušený v souvislosti s tornádem v létě 2021 a věnovaný vzpomínce na tuto událost „rok poté“ s poděkováním za pomoc poškozeným ze strany obce, veřejných organizací i jednotlivců (účinkující: Iva Bittová, Antonín Fajt, Marta Kratochvílová, Jan Čížmář).
- **Hudební archeologie 32. Ornament** (Mikulčice; 23. 9. 2022). Komponovaný program věnovaný fenoménu ornamentu v hudbě (Beatriz Lafont Murcia, Španělsko – zpěv, Jan Čížmář – loutna, kytara) a současně na velkomoravském šperku dokumentovaném na právě probíhající výstavě Velkomoravské Mikulčice virtuálně. Součástí programu byla komentovaná prohlídka výstavy.
- **Hudební archeologie 33. Tepání kovu v rytmu swingu** (Mikulčice; 11. 11. 2021). Komponovaný program sestávající z přednášky o kovotepeckých technikách raného středověku, doplněné autentickou ukázkou výroby velkomoravského gombíku, a hudebního programu vztaženého k 104. výročí vzniku republiky (soubor OctoOpus Vocalis, Jan Čížmář).
- **Hudební archeologie 34. Stavitelé chrámů** (Mikulčice; 4. 12. 2022). Komponovaný program sestávající z prezentace aktuálního stavu interdisciplinárního výzkumu mikulčické zděné architektury 9. století a adventního koncertu (soubor OctoOpusVocalis).

V roce 2022 bylo pracovníky ústavu u různých příležitostí a pro různé instituce rovněž odpřednášeno 22 popularizačních přednášek.

Praktické ukázky řemeslných a každodenních aktivit z akce Doma u Římanů. Foto: R. Hájek.

MEZINÁRODNÍ VĚDECKÁ SPOLUPRÁCE PRACOVÍŠTĚ:

- Spolupráce na mezinárodním projektu (projekt ERC Consolidator Grant) „**Exploring Mammoth Bone Accumulations In Central Europe**“ (hlavní řešitelé: J. Wilczyński – Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt Polskiej Akademii Nauk; spolupracující instituce: M. Novák – Archeologický ústav AVČR, Brno; M. Händel – Österreichische Akademie Der Wissenschaften; A. Pryor – University of Exeter; L. Dalén – Naturhistoriska Riksmuseet a D. Drucker – Senckenberg Centre for Human Evolution and Palaeoenvironment). Projekt je zaměřen na komplexní analýzu mamutích skládek na mladopaleolitických lokalitách střední Evropy (Dolní Věstonice I, Kraków-Spadzista, Langmannersdorf) s cílem zjistit důvody a principy vytváření těchto skládek, stejně jako interpretaci jejich funkce z hlediska sídelních a subsistenčních strategií lovců a sběračů, pohybujících se v oblasti mezi jižním Polskem, Moravou a Dolním Rakouskem před 35 až 25 tisíci lety.
- Účast na mezinárodním projektu (ERC Synergy Grant) **HistoGenes – Integrating genetic, archaeological and historical perspectives on Eastern Central Europe** (hlavní řešitelé: Patrick Geary – Institute for Advanced Study, Princeton; Johannes Krause – Max Planck Institute for the Science of Human History, Jena; Walter Pohl – Austrian Academy of Sciences, Vídeň a Tivadar Vida – ELTE, Budapešť). Projekt si klade za cíl výzkum migraci a populaci v Karpatské kotlině v období let 400–900 n. l.
- Projekt (Visegrad funds 22130105) **Historical Landscape in the Middle Course of the Morava River** (hlavní řešitelé: M. Hladík, M. Mazuch, M. Látková; spolupracující instituce: K. Hladíková – Univerzita Komenského Bratislava; P. Bisták – Pamiatkový úrad SR). Cílem projektu je výzkum a ochrana kulturní krajiny ve středním Pomoraví, se zaměřením na výzkum prostorových a funkčních vztahů germánských a slovanských pohřebišť.
- Účast na řešení projektu Research Foundation – Flandres (FWO) **Network for Agent-based modelling of Socio-ecological systems in Archaeology** (NASA) (hlavní řešitel J. Poblome, University of Leuven).
- **Research concept for period 2020–2026 in Saxon-Bohemian Switzerland** – přeshraniční spolupráce v archeologickém průzkumu s NP České a Saské Švýcarsko.
- navázána **spolupráce s genetikem dr. Pontusem Skoglundem a dr. Helen Fewlass**, která se věnuje datování a analýze potravních izotopů, z Institutu Francise Cricka v Londýně na pokračování analýzy aDNA vlků z Dolních Věstonic, Pavlova, Milovic a Předmostí.
- **ARIADNEplus** (program Horizon 2020, ident. kód SEP-210495613; hlavní řešitel Servizi Didattici e Scientifici per l'Università di Firenze, Italy). Projekt usiluje o integraci evropských archeologických datových úložišť.
- **IPERION HS** (program H2020-INFRAIA-2018-2020, ident. kód 871034; hlavní řešitel Consiglio Nazionale delle Ricerche, Italy). Jedná se o implementační projekt infrastruktury E-RIHS pro výzkum kulturního dědictví.

AKTUÁLNÍ MEZIÚSTAVNÍ DVOUSTRANNÉ DOHODY:

- **Deutsches Archäologisches Institut der Römisch-Germanischen Kommission, Berlin:** Hlavním účelem memoranda o porozumění je usnadnění výměny a společných iniciativ v oblasti výzkumu, vývoje, vzdělávání a výměny pracovníků mezi oběma institucemi.
- **Institut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, Warszawa:** Dohoda o vědecko-výzkumné spolupráci v rámci studia problematiky raného a vrcholného středověku.
- **Eötvös Lorand University, Budapest,** Institute of Archaeological Sciences (ELTE): Smlouva o spolupráci (Rozvoj výzkumné spolupráce mezi institucemi).
- **Aleksandër Moisiu University Durrës:** Memorandum o porozumění a vědecko-výzkumné spolupráci.
- **Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa:** Smlouva o rozvoji a prohlubování vědecké spolupráce v oblasti historického a archeologického výzkumu.

MEZINÁRODNÍ VĚDECKÉ KONFERENCE, ÚSTAVEM ORGANIZOVANÉ NEBO SPOLUPOŘÁDANÉ ROKU 2022:

- **Archaeologia historica (53. mezinárodní konference středověké archeologie)** – Hlavní pořadatel: Ústav archeologie a muzeologie FF MU Brno; Spolupořadatelé: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.; Národní památkový ústav; Katedra archeologie FF UHK (19.–23. 9. 2022; Kuks) – Akce se zúčastnilo zhruba 70 odborníků, z toho 30 ze zahraničí.
- **XVII. Protohistorická konference Archeologie Barbarů 2022** – Hlavní pořadatel: Prácheňské muzeum v Písku; Spolupořadatelé: Katedra klasickej archeológie FF Trnavskej univerzity v Trnave; Archeologický ústav Akademie věd ČR, Brno, v. v. i.; Archeologický ústav SAV, v. v. i., Nitra; Numismatické oddělení Národního muzea v Praze (8.–10. 9. 2022; Písek) – Akce se zúčastnilo celkem 65 odborníků, z toho 30 ze zahraničí.
- **Etnická a kulturní diverzita a dynamika středoevropského regionu v době římské** – Hlavní pořadatel: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. (3. 12. 2022; Mušov) – Akce se zúčastnilo 40 odborníků, z toho 10 ze zahraničí.
- **WG2 Training school: Technologická variabilita na přelomu středního a mladého paleolitu** – Hlavní pořadatel: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.; spolupořadatel: Eötvös Loránd University; Slovenská akademie věd (4.–6. 5. 2022; Brno) – Akce se zúčastnilo 22 odborníků, z toho 21 ze zahraničí.
- **Historická krajina na strednom Pomoraví** – Hlavní pořadatel: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. (10.–11. 11. 2022; Mikulčice) – Akce se zúčastnilo 19 odborníků, z toho 6 ze zahraničí.

Na mezinárodních konferencích v ČR i zahraničí pak přednesli pracovníci ústavu v roce 2022 celkem 71 vlastních referátů a 9 posterových prezentací.

Konference pod záštitou hejtmána Jihomoravského kraje Jana Grolícha – Etnická a kulturní diverzita a dynamika středoevropského regionu v době římské. Foto: P. Růžicková.

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, BRNO, V. V. I. pořádá konferenci při příležitosti předsednictví České republiky v Evropské unii. Akce se koná pod záštitou hejtmána Jihomoravského kraje Mgr. Jana Grolícha.

ETNICKÁ A KULTURNÍ DIVERZITA A DYNAMIKA STŘEDOEVROPSKÉHO REGIONU V DOBĚ ŘÍMSKÉ

3. prosince 2022 od 12.00 hod.
Návštěvnícké centrum Mušov – Brána do Římské říše

Účast na konferenci je zdarma. Z důvodu omezené kapacity sálu je nutné se předem registrovat na adrese zabova@arj3.cz. Z konference bude pořízen a veřejnosti zpřístupněn audiovizuální záznam.

Radek Černoch (Katedra dějin státu a práva, Právnícká fakulta MU Brno)
Právní postavení římských občanů vs. cizinců dle římského práva

Balázs Komoróczy (Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.)
Výbrané archeologické příklady mobility obyvatelstva v Římské říši

Vladimír Versík (Katedra klasickej archeológie Trnavskej univerzity v Trnave, Archeologický ústav SAV, Nitra)
Osud autochtónneho obyvateľstva v římské provincii Pannonia

Vladimír Salaš (Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.)
Jaké národnosti byli staří Germáni?

Eduard Droberjar (Katedra klasickej archeológie Trnavskej univerzity v Trnave)
Germáni, Svébové – Markomani, Kvádové a další

Balázs Komoróczy, Marek Vlach (Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.)
Co o společnosti Germánů doby římské ve středním Podunají prozrazují němé archeologické prameny?

Zuzana Loskotová (Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.),
Eva Vaníčková (Moravské zemské muzeum, Laboratoř antropologické rekonstrukce)
Aktuální archeologické a antropologické výzkumy pohřebišť doby stěhování národů na Moravě

Eva Vaníčková (Moravské zemské muzeum, Laboratoř antropologické rekonstrukce)
Metody, potenciál a limity antropologické rekonstrukce fyzického vzhledu (nejen) starověkých Germanů

Zuzana Loskotová (Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.),
Eva Vaníčková (Moravské zemské muzeum, Laboratoř antropologické rekonstrukce),
Ondřej Bilek,
Michael Gabriel
Virtuální rekonstrukce vzhledu langobardské ženy z pohřebišť Mušov-Roviny

Konference as ukázkou v rámci programu Strategie AV21 – Anatomie evropské společnosti ležícímu téma Evropa, kořeny integrace, utváření lokálních, národních a evropských identit, projekt TdF1 v rámci statutárním Germanům střední Evropy.

Program konference Etnická a kulturní diverzita a dynamika středoevropského regionu v době římské.

823

IV. HODNOCENÍ DALŠÍ A JINÉ ČINNOSTI:

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., nevyvíjí v souladu se svojí zřizovací listinou žádné další a jiné činnosti

V. INFORMACE O OPATŘENÍCH K ODSTRANĚNÍ NEDOSTATKŮ V HOSPODAŘENÍ A ZPRÁVA, JAK BYLA SPLNĚNA OPATŘENÍ K ODSTRANĚNÍ NEDOSTATKŮ ULOŽENÁ V PŘEDCHOZÍM ROCE:

Výsledkem kontroly z předcházejícího roku bylo konstatování, že vnitřní kontrolní systém pracoviště je kvalitně nastaven, v prověřovaných oblastech nebyla kontrolou zjištěna žádná hodnotově významná pochybení, ani zásadní systémové nedostatky. V roce 2022 neproběhla na pracovišti žádná finanční kontrola.

VI. FINANČNÍ INFORMACE O SKUTEČNOSTECH, KTERÉ JSOU VÝZNAMNÉ Z HLEDISKA POSOUZENÍ HOSPODÁŘSKÉHO POSTAVENÍ INSTITUCE A MOHOU MÍT VLIV NA JEJÍ VÝVOJ:¹

Činnost Archeologického ústavu byla v roce 2022 financována převážně z institucionálních prostředků, na výzkum, poskytnutých AV ČR (74,19 %). Dalším významným zdrojem, podílejícím se na financování ústavu v roce 2022 byly grantové projekty (17,45 %). Tato položka zahrnuje i prostředky z Evropských fondů, MK a MŠMT. Výnos ze zakázek hlavní činnosti byl zdrojem dalších prostředků na činnost ARÚB. Jejich podíl na celkových výnosech v roce 2022 byl 8,36 %.

Seznam všech grantových a programových projektů podporovaných ze státního rozpočtu, řešených v roce 2022:

Ident. č.	Poskytovatel	Řešitel (příjmení, jméno, tituly)	Řešení projektu	
			od	do
R300012102	AV ČR	Komoróczy Balázs, Mgr. Ph.D.	2022	2024
R300012103	AV ČR	Kmošková Michaela, Mgr.	2022	2022
DG18P020VV029	MK ČR	Poláček Lumír, PhDr. CSc.	2018	2022
DG18P000VV058	MK ČR	Poláček Lumír, PhDr. CSc.	2018	2022
GA 20-11070S	GA ČR	Vlach Marek, Mgr., Ph.D.	2020	2022
GA 20-26094S	GA ČR	Novák Martin, Mgr., Ph.D.	2020	2022
LM2018134	MŠMT	Poláček Lumír, PhDr. CSc.	2020	2022
GM 21-31765M	GA ČR	Loskotová Zuzana, Mgr., Ph.D.	2021	2025

¹ Údaje požadované dle § 21 zákona 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

VII. PŘEDPOKLÁDANÝ VÝVOJ ČINNOSTI PRACOVIŠTĚ:²

Základní výzkum na pracovišti bude dále kontinuálně rozvíjet dlouhodobou základní koncepci studia vybraných stěžejních problémových okruhů starších evropských či světových dějin, zejména:

1. Studium primárních anatomicky moderních lidských populací a utváření jejich kulturních, ekonomických a sociálních struktur; pokračovat bude rozvoj metodického konceptu histologické laboratoře; pozornost bude věnována i osídlení jižní Moravy v období posledního glaciálního maxima a klíčovými lokalitami bohunicieny a gravettieny se zaměřením na studium prostorového chování tehdejší populace v rámci odpovídajících sídlištních jednotek.
2. Dějiny střední Evropy v epochách expanze antické římské říše a v období stěhování národů s hlavním zaměřením na komplexní výzkumy germánských populací doby římské na příkladu sídlištních a hrobových komponent. Vývoj dynamických agentních a síťových modelů při řešení otázek struktury a dynamiky protohistorických komunit.
3. Komplexní výzkum období od počátků slovanského osídlení našich zemí do konstituování vrcholně středověké společnosti 13.–15. věku se zvláštním zaměřením na rané politicko-mocenské útvary střední Evropy 8.–10. století a výzkum hmotné kultury raného a vrcholného středověku.

Bádání v oblasti vytčených témat by se mělo trvale opírat o poznatky analytických přírodovědných metod s dostatečným poznávacím potenciálem [kupř. studium fyzického habitu starých populací, kulturních změn, migračních procesů, subsistenčních a sídelních strategií, specializovaných výrobních technologií a procesů, exploatace nerostných surovin, rekonstrukce historické krajiny aj.]. Měly by být vyhodnocovány starší i nové terénní objevy, stěžejní bude rovněž dokončení a zveřejnění několika knižních výstupů.

V rámci **Střediska pro paleolit a paleoantropologii** bude pozornost věnována např. tafonomickému zpracování paleoantropologických nálezů z lokality Dolní Věstonice II a Pavlov I a pokračování zpracování gravettské lokality Pavlov I (výzkumu z let 2013–2015) v rámci grantového projektu „Lovci na sídlišti: Rekonstrukce prostorového chování na lokalitách moravského gravettieny“, zaměřená především na rekonstrukci prostorového chování tehdejší populace v rámci jednotlivých sídlištních jednotek. Zvláštní pozornost bude věnována problematice spojené s řešením ERC projektu „Exploring Mammoth Bone Accumulations In Central Europe“. Stranou nezůstane ani pokračující studium osídlení Moravy v období posledního glaciálního maxima či problematika týkající se posledních neandertálců na Moravě, řešená s ohledem na výzkum jeskyně Švédův stůl, stejně jako problematika počátku mladopaleolitického osídlení jeskyní v Moravském krase. Bude pokračovat dokumentace a zpracování pravěkých těžebních areálů využívaných od paleolitu po dobu bronzovou, kde bude pozornost zaměřena zejména na exploataci rohovce typu Stránská skála na eponymní lokalitě či těžbu plazmy v oblasti Mohelenska. Průběžně budou analyzována a připravována k publikaci data i z dalších dílenských lokalit (Nová Ves u Oslavan, Silůvky-Tikovská hora ad.). Dále budou zpracovávána data získaná během etno-archeologické expedice na Gydanu (Rusko), stejně jako nově získané informace o mezolitickém osídlení vybraných oblastí Českého ráje, Kokořínska či zóny jihočeských jezer. S obdobím mezolitu souvisí i problematika neolitizace Moravy. Hlavní výzkumnou otázkou v této oblasti bude vzájemná prostorová a ekonomická interakce mezi pozdně mezolitickými a časně neolitickými populacemi. Stěžejní je pro řešení této problematiky získání kvalitní datové základny z obou chronologických horizontů. Vznikem dostatečně kvalitního data-setu obsahujícího sekvence radiokarbonových dat a informace o technologických habittech a ekonomicko-distribučních modelech by mohl vzniknout relevantní podklad k podání úspěšného grantového projektu mezinárodního významu.

Pracovníci **Střediska pro výzkum doby římské a stěhování národů** budou nadále upírat svou pozornost na systematickou výzkumnou činnost týkající se Hradiska u Mušova. Počítá se s pokračující analýzou, syntézou a interpretací archeologických struktur doby římské s těžištěm v problematice římského vojenského zásahu do germánské sídelní struktury v oblasti naddunajského barbarika. V rámci tohoto výzkumu a v rámci stávajících grantových projektů budou aplikovány jak tradiční metody analýzy archeologických pramenů, tak zejména inovativní metody GIS a modelování dynamiky komplexních systémů včetně testování existujících teoretických modelů. Bude využita i absolutní statisticko-prostorová analýza morfologie keramického tvaru souborů z germánských sídlištních komponent. Využití vícerozměrných statistik různých aspektů keramického materiálu (kvalitativní a kvantitativní znaky) a dalších okruhů archeologických dat (prostorová dislokace kontextů a jejich nominální a kardinální znaky). Je počítáno rovněž s realizací série systematických výzkumů sondážního charakteru, které budou zaměřeny na verifikaci nově zjištěných příznaků zjištěných fortifikačních

² Údaje požadované dle § 21 zákona 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

struktur římské armády (především Hradisko u Mušova a jeho zázemí, Drnholec apod.) geofyzikální prospekci. Zvýšená pozornost bude zaměřena také na další obecné otázky spojené s problematikou protohistorické komunity „markomanské“ sídelní oikumeny středního Podunají, na interdisciplinární výzkum nekropoli doby stěhování národů a především pak na studium langobardské populace na Moravě, a to ve spojitosti s grantovým projektem „Langobardská populace na Moravě – Interdisciplinární výzkum nekropoli doby stěhování národů“. V rámci toho projektu bude v následujícím roce dokončen sběr dat – tzn. proběhně tvorba databáze lokalit a nálezů, digitalizace, terénní výzkum či širokospektrální analýzy. Současně bude probíhat publikace prvních dílčích výsledků.

V rámci **Střediska pro slovanskou a středověkou archeologii** bude pokračovat vyhodnocování odkrytů opevnění slovanských hradišť v Mikulčicích a Kylešovicích. Pozornost bude věnována také hradům 10.–11. / 12. století na Moravě a ve Slezsku s důrazem na jejich hmotnou kulturu, stejně jako problematice tzv. před-velkomoravského horizontu osídlení Moravy a Slezska. Dalšího pokračování dozná výzkum společenské struktury Velké Moravy, socioekonomických interakcí mezi velkomoravskými centry a jejich zázemím, stejně jako problematiky sociopolitické komplexity velkomoravského období obecně či problematika související se změnou struktury osídlení po kolapsu Velké Moravy na středním a dolním toku řeky Moravy, která bude řešena i v rámci grantového projektu „Historical Landscape in the Middle Course of the Morava River“, jenž je financován v rámci vysegrádského fondu. Budou pokračovat výzkumné aktivity zaměřené na bioarcheologické studium populace Velké Moravy, zejména obyvatel Mikulčic, a to za pomoci klasických antropologických metod, izotopových i archeogenetických analýz. Stranou zájmu nezůstane ani otázka vikingské/varjažské přítomnosti v českých zemích raného středověku. Nadále bude pokračovat komplexní a interdisciplinární studium vybraných otázek dotýkajících se vývoje a výrobních technologií vybraných kategorií předmětů hmotné kultury raného a vrcholného středověku. Pozornost bude věnována zejména šperkařské produkci raného středověku, a to ve spojitosti s grantovým projektem (NAKI) „Do nitra velkomoravského šperku – Interdisciplinární výzkum, analytická konzervace a dokumentace šperkařské produkce z Mikulčic a Starého Města“. V rámci projektové výzvy (NAKI) budou rovněž pokračovat práce na komplexním vyhodnocování unikátního mincovního pokladu z Bořitova, a to ve spojitosti s projektem „Bořitovský poklad – Mincovníctví a dějiny Moravy počátku 12. věku v nové perspektivě“. Pokračovat bude i nadále komplexní výzkum památek hmotné kultury spojených se středověkým až raně novověkým vojenstvím. Pozornost bude věnována rovněž studiu problematiky středověkých těžebních areálů či středověkých fortifikovaných sídel a konfliktních areálů.

V rámci studia hmotné kultury protohistorických až středověkých komunit bude pozornost zaměřena nadále také na analýzy a analytickou konzervaci archeologických nálezů ze železných i neželezných kovů. V této souvislosti bude pokračovat i spolupráce s externími analytickými pracovišti (např. FCh VÚT, PŘF UK, ČGS, ARÚ), kde jsou zprostředkovávány pokročilejší analýzy (ICP-MS, metalografie).

Jako trvalá součást činnosti ústavu budou pokračovat aktivity v oblasti prezentace, popularizace a edukace. Počítá se s dalším zefektivňováním organizace práce jednotlivých útvarů pracoviště, zejména při ediční a konzervátorské činnosti apod.

VIII. AKTIVITY V OBLASTI OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ:³

Ústav se aktivně soustavně podílí na ochraně a dokumentaci archeologického kulturního dědictví jako integrální součástí životního prostředí. Využívá přitom zejména ustanovení § 21 a 22 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění, podle kterých se pracoviště vyjadřuje k ochraně archeologického dědictví podle zvláštních právních předpisů, vykonává expertní činnost v oblasti archeologie, koordinuje aktivity oprávněných archeologických organizací na zájmovém území a ukládá veškeré informace o archeologických výzkumech na území Moravy a Slezska v archivu ústavu.

IX. AKTIVITY V OBLASTI PRACOVNĚPRÁVNÍCH VZTAHŮ:⁴

V roce 2022 byli atestováni tři vysokoškolsky vzdělaní pracovníci výzkumu dle Stanov Akademie věd ČR a dalších ústavních normativů.

V roce 2022 bylo přijato celkem 8 nových pracovníků. Naopak 15 zaměstnanců ústav opustilo, a to především z důvodů ukončování jednotlivých projektů.

X. POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ PODLE ZÁKONA Č. 106/1999 SB., O SVOBODNÉM PŘÍSTUPU K INFORMACÍM⁵

V roce 2022 jsme neobdrželi žádnou žádost o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999Sb.

razítko

.....
podpis ředitele pracoviště AV ČR

Přílohou výroční zprávy je účetní závěrka a zpráva o jejím auditu

⁴ Údaje požadované dle § 21 zákona 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Údaje požadované dle §18 odst. 2 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

ZPRÁVA NEZÁVISLÉHO AUDITORA PRO ZŘIZOVATELE INSTITUCE

Výrok auditora

Provedli jsme audit přiložené účetní závěrky ústavu Archeologický ústav AV ČR, v. v. i. („Ústav“) sestavené na základě českých účetních předpisů, která se skládá z rozvahy k 31.12.2022, výkazu zisku a ztráty za rok končící 31.12.2022, a přílohy této účetní závěrky, která obsahuje popis použitých podstatných účetních metod a další vysvětlující informace. Údaje o Ústavu jsou uvedeny v příloze této účetní závěrky.

Podle našeho názoru účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz aktiv a pasiv Ústavu k 31.12.2022 a nákladů a výnosů a výsledku jejího hospodaření za rok končící 31.12.2022 v souladu s českými účetními předpisy.

Základ pro výrok

Audit jsme provedli v souladu se zákonem o auditorech a standardy Komory auditorů České republiky (KA ČR) pro audit, kterými jsou mezinárodní standardy pro audit (ISA) případně doplněné a upravené souvisejícími aplikačními doložkami. Naše odpovědnost stanovená těmito předpisy je podrobněji popsána v oddílu Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky. V souladu se zákonem o auditorech a Etickým kodexem přijatým Komorou auditorů České republiky jsme na Ústavu nezávislí a splnili jsme i další etické povinnosti vyplývající z uvedených předpisů. Domníváme se, že důkazní informace, které jsme shromáždili, poskytují dostatečný a vhodný základ pro vyjádření našeho výroku.

Ostatní informace uvedené ve výroční zprávě

Ostatními informacemi jsou v souladu s § 2 písm. b) zákona o auditorech informace uvedené ve výroční zprávě mimo účetní závěrku a naši zprávu auditora. Za ostatní informace odpovídá statutární orgán Ústavu.

Součástí našich povinností souvisejících s ověřením účetní závěrky je i seznámení se s ostatními informacemi a posouzení, zda ostatní informace nejsou ve významném (materiálním) nesouladu s účetní závěrkou či s našimi znalostmi o účetní jednotce získanými během ověřování účetní závěrky nebo zda se jinak tyto informace nejeví jako významně (materiálně) nesprávné. Také posuzujeme, zda ostatní informace byly ve všech významných (materiálních) ohledech vypracovány v souladu s příslušnými právními předpisy. Tímto posouzením se rozumí, zda ostatní informace splňují požadavky právních předpisů na formální náležitosti a postup vypracování ostatních informací v kontextu významnosti (materiality), tj. zda případné nedodržení uvedených požadavků by bylo způsobilé ovlivnit úsudek činěný na základě ostatních informací.

Na základě provedených postupů, do míry, již dokážeme posoudit, uvádíme, že

- ostatní informace, které popisují skutečnosti, jež jsou též předmětem zobrazení v účetní závěrce, jsou ve všech významných (materiálních) ohledech v souladu s účetní závěrkou a
- ostatní informace byly vypracovány v souladu s právními předpisy.

Dále jsme povinni uvést, zda na základě poznatků a povědomí o Ústavu, k nimž jsme dospěli při provádění auditu, ostatní informace neobsahují významné (materiální) věcné nesprávnosti. V rámci uvedených postupů jsme v obdržенých ostatních informacích žádné významné (materiální) věcné nesprávnosti nezjistili.

Odpovědnost statutárního orgánu Ústavu za účetní závěrku

Statutární orgán Ústavu odpovídá za sestavení účetní závěrky podávající věrný a poctivý obraz v souladu s českými účetními předpisy a za takový vnitřní kontrolní systém, který považuje za nezbytný pro sestavení účetní závěrky tak, aby neobsahovala významné (materiální) nesprávnosti způsobené podvodem nebo chybou.

Při sestavování účetní závěrky je statutární orgán Ústavu povinen posoudit, zda je Ústav schopen nepřetržitě trvat, a pokud je to relevantní, popsat v příloze účetní závěrky záležitosti týkající se jeho nepřetržitého trvání a použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky, s výjimkou případů, kdy statutární orgán Ústavu plánuje zrušení Ústavu nebo ukončení jeho činnosti, resp. kdy nemá jinou reálnou možnost, než tak učinit.

Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky

Naším cílem je získat přiměřenou jistotu, že účetní závěrka jako celek neobsahuje významnou (materiální) nesprávnost způsobenou podvodem nebo chybou a vydat zprávu auditora obsahující náš výrok. Přiměřená míra jistoty je velká míra jistoty, nicméně není zárukou, že audit provedený v souladu s výše uvedenými předpisy ve všech případech v účetní závěrce odhalí případnou existující významnou (materiální) nesprávnost. Nesprávnosti mohou vznikat v důsledku podvodů nebo chyb a považují se za významné (materiální), pokud lze reálně předpokládat, že by jednotlivě nebo v souhrnu mohly ovlivnit ekonomická rozhodnutí, která uživatelé účetní závěrky na jejím základě přijmou.

Při provádění auditu v souladu s výše uvedenými předpisy je naší povinností uplatňovat během celého auditu odborný úsudek a zachovávat profesní skepticismus. Dále je naší povinností:

- Identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti účetní závěrky způsobené podvodem nebo chybou, navrhnout a provést auditorské postupy reagující na tato rizika a získat dostatečné a vhodné důkazní informace, abychom na jejich základě mohli vyjádřit výrok. Riziko, že neodhalíme významnou (materiální) nesprávnost, k níž došlo v důsledku podvodu, je větší než riziko neodhalení významné (materiální) nesprávnosti způsobené chybou, protože součástí podvodu mohou být tajné dohody, falšování, úmyslná opomenutí, nepravdivá prohlášení nebo obcházení vnitřních kontrol jednatelem.
- Seznámit se s vnitřním kontrolním systémem Ústavu relevantním pro audit v takovém rozsahu, abychom mohli navrhnout auditorské postupy vhodné s ohledem na dané okolnosti, nikoli abychom mohli vyjádřit názor na účinnost vnitřního kontrolního systému.
- Posoudit vhodnost použitých účetních pravidel, přiměřenost provedených účetních odhadů a informace, které v této souvislosti statutární orgán Ústavu uvedl v příloze účetní závěrky.

- Posoudit vhodnost použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky jednatelem a to, zda s ohledem na shromážděné důkazní informace existuje významná (materiální) nejistota vyplývající z událostí nebo podmínek, které mohou významně zpochybnit schopnost Ústavu trvat nepřetržitě. Jestliže dojdeme k závěru, že taková významná (materiální) nejistota existuje, je naší povinností upozornit v naší zprávě na informace uvedené v této souvislosti v příloze účetní závěrky, a pokud tyto informace nejsou dostatečné, vyjádřit modifikovaný výrok. Naše závěry týkající se schopnosti Ústavu trvat nepřetržitě vycházejí z důkazních informací, které jsme získali do data naší zprávy. Nicméně budoucí události nebo podmínky mohou vést k tomu, že Ústav ztratí schopnost trvat nepřetržitě.
- Vyhodnotit celkovou prezentaci, členění a obsah účetní závěrky, včetně přílohy, a dále to, zda účetní závěrka zobrazuje podkladové transakce a události způsobem, který vede k věrnému zobrazení.

Naší povinností je informovat ředitele ústavu a orgány v.v.i. mimo jiné o plánovaném rozsahu a načasování auditu a o významných zjištěních, která jsme v jeho průběhu učinili, včetně zjištěných významných nedostatků ve vnitřním kontrolním systému.

V Brně, dne 18.5.2023

A handwritten signature in black ink, appearing to be "Zdeněk Kříž".

Auditorská firma:

K auditors, s.r.o.
Veveří 102, 616 00 Brno
Oprávnění č. 595

Odpovědný auditor:

Ing. Zdeněk Kříž
Oprávnění č. 1888

Přílohy:

- 1) Rozvaha k 31. 12. 2022
- 2) Výkaz zisku a ztrát za období 2022
- 3) Příloha k účetní závěrce k 31. 12. 2022
- 4) Výroční zpráva za období 2022

ROZVAHA
v plném rozsahu
ke dni 31.12.2022
(v celých tisících Kč)

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno

IČO 68081758

Označ.	AKTIVA	Řádek	Stav k počátku období	Stav ke konci období
A.	Dlouhodobý majetek celkem	1	301 720	303 226
A.I.	Dlouhodobý nehmotný majetek celkem	2	5 720	5 768
A.I.1.	Nehmotné výsledky výzkumu a vývoje	3	0	0
A.I.2.	Software	4	5 701	5 749
A.I.3.	Ocenitelná práva	5	19	19
A.I.4.	Drobný dlouhodobý nehmotný majetek	6	0	0
A.I.5.	Ostatní dlouhodobý nehmotný majetek	7	0	0
A.I.6.	Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek	8	0	0
A.I.7.	Poskytnuté zálohy na dlouh. nehmotný majetek	9	0	0
A.II.	Dlouhodobý hmotný majetek celkem	10	391 984	405 107
A.II.1.	Pozemky	11	17 890	17 933
A.II.2.	Umělecká díla, předměty a sbíry	12	0	0
A.II.3.	Stavby	13	301 698	302 235
A.II.4.	Hmotné movité věci a jejich soubory	14	63 384	67 700
A.II.5.	Pěstitelské celky trvalých porostů	15	0	0
A.II.6.	Dospělá zvířata a jejich skupiny	16	0	0
A.II.7.	Drobný dlouhodobý hmotný majetek	17	684	509
A.II.8.	Ostatní dlouhodobý hmotný majetek	18	0	0
A.II.9.	Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	19	8 328	16 730
A.II.10.	Poskytnuté zálohy na dlouh. hmotný majetek	20	0	0
A.III.	Dlouhodobý finanční majetek celkem	21	0	0
A.III.1.	Podíly ovládaná nebo ovládající osoba	22	0	0
A.III.2.	Podíly - podstatný vliv	23	0	0
A.III.3.	Dluhové cenné papíry držené do splatnosti	24	0	0
A.III.4.	Zápůjčky organizačním složkám	25	0	0
A.III.5.	Ostatní dlouhodobé zápůjčky	26	0	0
A.III.6.	Ostatní dlouhodobý finanční majetek	27	0	0
A.IV.	Oprávký k dlouhodobému majetku celkem	28	-95 984	-107 649
A.IV.1.	Oprávký k nehmotným výsled. výzkumu a vývoje	29	0	0
A.IV.2.	Oprávký k softwaru	30	-3 595	-4 377
A.IV.3.	Oprávký k ocenitelným právům	31	-2	-7
A.IV.4.	Oprávký k drobnému dlouhod. nehmotn. majetku	32	0	0
A.IV.5.	Oprávký k ostatnímu dlouhod hmotnému majetku	33	0	0
A.IV.6.	Oprávký ke stavbám	34	-42 066	-48 144
A.IV.7.	Oprávký k samost mov.věcem a soub. mov.věcí	35	-49 636	-54 612
A.IV.8.	Oprávký k pěstitel. celkům trvalých porostů	36	0	0
A.IV.9.	Oprávký k základnímu stádu a tažným zvířatům	37	0	0
A.IV.10.	Oprávký k drobnému dlouhod hmotnému majetku	38	-684	-509
A.IV.11.	Oprávký k ostatnímu dlouh. hmotnému majetku	39	0	0
B.	Krátkodobý majetek celkem	40	19 426	26 316
B.I.	Zásoby celkem	41	385	350
B.I.1.	Materiál na skladě	42	0	0
B.I.2.	Materiál na cestě	43	0	0
B.I.3.	Nedokončená výroba	44	0	0
B.I.4.	Polotovary vlastní výroby	45	0	0
B.I.5.	Výrobky	46	0	0

Označ.	AKTIVA	Řádek	Stav k počátku období	Stav ke konci období
B.I.6.	Mladá a ostatní zvířata a jejich skupiny	47	0	0
B.I.7.	Zboží na skladě a v prodejnách	48	385	350
B.I.8.	Zboží na cestě	49	0	0
B.I.9.	Poskytnuté zálohy na zásoby	50	0	0
B.II.	Pohledávky celkem	51	1 510	5 985
B.II.1.	Odběratelé	52	84	2 417
B.II.2.	Směnky k inkasu	53	0	0
B.II.3.	Pohledávky za eskontované cenné papíry	54	0	0
B.II.4.	Poskytnuté provozní zálohy	55	468	736
B.II.5.	Ostatní pohledávky	56	7	8
B.II.6.	Pohledávky za zaměstnanci	57	29	11
B.II.7.	Pohledávky za instit. soc.zab.a veř.zdr.poj.	58	0	0
B.II.8.	Daň z příjmu	59	139	139
B.II.9.	Ostatní přímé daně	60	0	0
B.II.10.	Daň z přidané hodnoty	61	0	0
B.II.11.	Ostatní daně a poplatky	62	0	0
B.II.12.	Nároky na dotace a ostatní zúčtování se SR	63	701	2 243
B.II.13.	Nároky na dotace a ostatní zúčtování s ÚSC	64	0	0
B.II.14.	Pohledávky za společníky sdruž. ve společ.	65	0	0
B.II.15.	Pohledávky z pevných termínov. oper. a opcí	66	0	0
B.II.16.	Pohledávky z emitovaných dluhopisů	67	0	0
B.II.17.	Jiné pohledávky	68	83	0
B.II.18.	Dohadné účty aktivní	69	0	431
B.II.19.	Opravná položka k pohledávkám	70	0	0
B.III.	Krátkodobý finanční majetek celkem	71	16 658	19 406
B.III.1.	Peněžní prostředky v pokladně	72	116	179
B.III.2.	Ceniny	73	1	1
B.III.3.	Peněžní prostředky na účtech	74	16 541	19 225
B.III.4.	Majetkové cenné papíry k obchodování	75	0	0
B.III.5.	Dluhové cenné papíry k obchodování	76	0	0
B.III.6.	Ostatní cenné papíry	77	0	0
B.III.7.	Peníze na cestě	78	0	0
IV.	Jiná aktiva celkem	79	872	575
B.IV.1.	Náklady příštích období	80	872	575
B.IV.2.	Příjmy příštích období	81	0	0
	Aktiva celkem	82	321 146	329 542

Označ.	PASIVA	Řádek	Stav k počátku období	Stav ke konci období
A.	Vlastní zdroje celkem	83	315 366	317 989
A.I.	Jmění celkem	84	315 268	317 133
A.I.1.	Vlastní jmění	85	300 563	302 069
A.I.2.	Fondy	86	14 705	15 064
A.I.3.	Oceňovací rozdíly z přec. majetku a závazků	87	0	0
A.II.	Výsledek hospodaření celkem	88	98	856
A.II.1.	Účet výsledku hospodaření	89	0	856
A.II.2.	Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení	90	98	0
A.II.3.	Nerozdělený zisk, neuhrazená ztráta min. let	91	0	0
B.	Cizí zdroje celkem	92	5 780	11 553
B.I.	Rezervy celkem	93	0	0
B.I.1.	Rezervy	94	0	0
B.II.	Dlouhodobé závazky celkem	95	0	0
B.II.1.	Dlouhodobé úvěry	96	0	0
B.II.2.	Vydané dluhopisy	97	0	0
B.II.3.	Závazky z pronájmu	98	0	0
B.II.4.	Přijaté dlouhodobé zálohy	99	0	0
B.II.5.	Dlouhodobé směnky k úhradě	100	0	0
B.II.6.	Dohadné účty pasivní	101	0	0
B.II.7.	Ostatní dlouhodobé závazky	102	0	0
B.III.	Krátkodobé závazky celkem	103	5 508	7 269
B.III.1.	Dodavatelé	104	1 010	1 112
B.III.2.	Směnky k úhradě	105	0	0
B.III.3.	Přijaté zálohy	106	0	0
B.III.4.	Ostatní závazky	107	0	0
B.III.5.	Zaměstnanci	108	2 404	2 463
B.III.6.	Ostatní závazky vůči zaměstnancům	109	0	0
B.III.7.	Závazky za instit. soc. zab. a veř. zdr. poj.	110	1 174	1 163
B.III.8.	Daň z příjmu	111	0	0
B.III.9.	Ostatní přímé daně	112	204	187
B.III.10.	Daň z přidané hodnoty	113	20	907
B.III.11.	Ostatní daně a poplatky	114	0	0
B.III.12.	Závazky ze vztahu k SR	115	0	0
B.III.13.	Závazky ze vztahu k rozpočtu ÚSC	116	0	0
B.III.14.	Závazky z upsaných nespl. cenn. papírů a pod.	117	0	0
B.III.15.	Závazky ke společníkům sdružených ve spol.	118	0	0
B.III.16.	Závazky z pevných termínových operací a opcí	119	0	0
B.III.17.	Jiné závazky	120	195	831
B.III.18.	Krátkodobé úvěry	121	0	0
B.III.19.	Eskontní úvěry	122	0	0
B.III.20.	Emitované krátkodobé dluhopisy	123	0	0
B.III.21.	Vlastní dluhopisy	124	0	0
B.III.22.	Dohadné účty pasivní	125	500	605
B.III.23.	Ostatní krátkodobé finanční výpomoci	126	0	0
B.IV.	Jiná pasiva celkem	127	271	4 284
B.IV.1.	Výdaje příštích období	128	18	104
B.IV.2.	Výnosy příštích období	129	254	4 180
	Pasiva celkem	130	321 146	329 542

Odpovědná osoba (statutární zástupce):
Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D.

Osoba odpovědná za sestavení:
Lenka Katolická

Datum sestavení: 17. 05. 2023

Výkaz zisku a ztráty podle
Přílohy č.1 vyhlášky
č. 504/2002 Sb.

VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY
v plném rozsahu
ke dni 31.12.2022

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno

(v celých tisících Kč)

IČO 68081758

	Řádek	Hlavní činnost	Hospodářská činnost	Celkem
A. Náklady	1			
A.I. Spotřebované nákupy a nakupovné služby	2	18 862	0	18 862
A.I.1. Spotřeba materiálu, energie a ost. neskl. pol.	3	5 189	0	5 189
A.I.2. Prodané zboží	4	150	0	150
A.I.3. Opravy a udržování	5	1 000	0	1 000
A.I.4. Cestovné	6	775	0	775
A.I.5. Náklady na reprezentaci	7	212	0	212
A.I.6. Ostatní služby	8	11 536	0	11 536
A.II. Změny stavu zásob vlastní činnosti a aktivace	9	0	0	0
A.II.7. Změna stavu zásob vlastní činnosti	10	0	0	0
A.II.8. Aktivace materiálu, zboží a vnitřorg. služeb	11	0	0	0
A.II.9. Aktivace dlouhodobého majetku	12	0	0	0
A.III. Osobní náklady	13	52 428	0	52 428
A.III.10. Mzdové náklady	14	39 136	0	39 136
A.III.11. Zákonné pojištění	15	11 885	0	11 885
A.III.12. Ostatní sociální pojištění	16	0	0	0
A.III.13. Zákonné sociální náklady	17	1 407	0	1 407
A.III.14. Ostatní sociální náklady	18	0	0	0
A.IV. Daně a poplatky	19	20	0	20
A.IV.15. Daně a poplatky	20	20	0	20
A.V. Ostatní náklady	21	2 755	0	2 755
A.V.16. Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ost. pokuty	22	0	0	0
A.V.17. Odpis nedobytné pohledávky	23	0	0	0
A.V.18. Nákladové úroky	24	0	0	0
A.V.19. Kurzové ztráty	25	14	0	14
A.V.20. Dary	26	0	0	0
A.V.21. Manka a škody	27	0	0	0
A.V.22. Jiné ostatní náklady	28	2 741	0	2 741
A.VI. Odpisy, prodaný maj., tvorba rezerv a opr. pol.	29	12 341	0	12 341
A.VI.23. Odpisy dlouhodobého majetku	30	12 341	0	12 341
A.VI.24. Prodaný dlouhodobý majetek	31	0	0	0
A.VI.25. Prodané cenné papíry a podíly	32	0	0	0
A.VI.26. Prodaný materiál	33	0	0	0
A.VI.27. Tvorba a použití rezerv a opravných položek	34	0	0	0
A.VII. Poskytnuté příspěvky	35	0	0	0
A.VII.28. Poskytnuté čl. příspěvky a zúčt. mezi org.	36	0	0	0
A.VIII. Daň z příjmů	37	0	0	0
A.VIII.29. Daň z příjmů	38	0	0	0
Náklady celkem	39	86 407	0	86 407

	Řádek	Hlavní činnost	Hospodářská činnost	Celkem
B. Výnosy	40			
B.I. Provozní dotace	41	65 770	0	65 770
B.I.1. Provozní dotace	42	65 770	0	65 770
B.II. Přijaté příspěvky	43	0	0	0
B.II.2. Přijaté příspěvky zúčt. mezi org. složkami	44	0	0	0
B.II.3. Přijaté příspěvky (dary)	45	0	0	0
B.II.4. Přijaté členské příspěvky	46	0	0	0
B.III. Tržby za vlastní výkony a zboží	47	7 160	0	7 160
B.IV. Ostatní výnosy celkem	48	14 332	0	14 332
B.IV.5. Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ost. pokuty	49	0	0	0
B.IV.6. Platby za odepsané pohledávky	50	0	0	0
B.IV.7. Výnosové úroky	51	6	0	6
B.IV.8. Kursové zisky	52	1	0	1
B.IV.9. Zúčtování fondů	53	1 775	0	1 775
B.IV.10. Jiné ostatní výnosy	54	12 549	0	12 549
B.V. Tržby z prodeje majetku	55	0	0	0
B.V.11. Tržby z prodeje dl. nehmot. a hmot. majetku	56	0	0	0
B.V.12. Tržby z prodeje cenných papírů a podílů	57	0	0	0
B.V.13. Tržby z prodeje materiálu	58	0	0	0
B.V.14. Výnosy z krátkodobého finančního majetku	59	0	0	0
B.V.15. Výnosy z dlouhodobého finančního majetku	60	0	0	0
Výnosy celkem	61	87 263	0	87 263
C. Výsledek hospodaření před zdaněním	62	856	0	856
D. Výsledek hospodaření po zdanění	63	856	0	856

Odpovědná osoba (statutární zástupce):
Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D.

Osoba odpovědná za sestavení:
Lenka Katolická

Datum sestavení: 17. 05. 2023

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

IČ: 68081758
Sídlo: Čechyňská 363/19, 602 00 Brno

Příloha k účetní závěrce za rok 2022

1. Základní údaje

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i. byl zřízen ve smyslu zákona č. 283/1992 Sb. jako pracoviště Akademie věd České republiky s účinností ke dni 31.12.1992 pod názvem Archeologický ústav AV ČR, Brno, příspěvková organizace.

Na základě zákona č. 341/2006 Sb. se zřizovací listinou ze dne 28. června 2006 právní forma ústavu změnila na veřejnou výzkumnou instituci s účinností od 1.1.2007.

Dodatkem č. 1 ke zřizovací listině ze dne 27. září 2007 byl doplněn předmět hlavní činnosti (záchranný archeologický výzkum).

Dodatkem č. 2 ke zřizovací listině byla změněna adresa, upřesněn předmět hlavní činnosti (archeologický výzkum v oblasti dějin) a rozšířen předmět hlavní činnosti o poskytování ubytování svým zaměstnancům a hostům.

Dodatkem č.3 ke zřizovací listině byly vloženy nemovité věci: pozemek parc. č. 5654 v k. ú. Pavlov u Dolních Věstonic a pozemek parc. č 2096/8 v k.ú. Mikulčice

Název:	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.	
Sídlo:	Čechyňská 363/19, 602 00 Brno	
IČ:	68081758	
DIČ:	CZ68081758	
Právní forma:	veřejná výzkumná instituce	
Zřizovatel:	Akademie věd České republiky, se sídlem Národní 1009/3, 117 20 Praha 1	
Ředitel v.v.i.:	Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D..	
Rada v.v.i.:	předseda:	doc. PhDr. Pavel Kouřil, CSc.
	místopředseda:	Mgr. Martin Novák, Ph.D.
	členové:	Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D. doc. PhDr. Luděk Galuška, CSc. doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc.
Dozorčí rada:	předseda:	doc. Ing. Luboš Náhlík, Ph.D.
	místopředseda:	PhDr. Jiří Doležel
	členové:	RNDr. Petr Velemínský, Ph.D. PhDr. Dalibor Prix, CSc. prof. PhDr. Martin Wihoda, Ph.D.
Předmět činnosti:	předmětem hlavní činnosti ARÚB je vědecký výzkum v oblastech dějin na území Moravy a Slezska, převážně na základě archeologických pramenů,	

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Příloha k roční účetní závěrce za rok 2022

získávaných soustavnými i záchrannými výzkumy a konzervace a rekonstrukce archeologických nálezů.

předmět hospodářské a jiné činnosti – není

Organizační uspořádání v roce 2022

Statutárním orgánem veřejné výzkumné instituce je ředitel, který rozhoduje ve všech věcech, pokud nejsou svěřeny do působnosti rady instituce, dozorčí rady nebo zřizovatele.

Organizační struktura

Výzkumná činnost ARÚB

- středisko pro paleolit a paleoantropologii
- středisko pro výzkum doby římské a stěhování národů
- středisko pro slovanskou a středověkou archeologii

Ostatní činnosti ARÚB

- archiv a knihovna
- referát archeologické památkové péče
- referát ediční činnosti
- provozně – ekonomický odbor
- sekretariát
- oddělení analytické konzervace
- oddělení práce s veřejností a popularizace
- výzkumná základna Opava

Financování činnosti (v Kč)

	výnosy	náklady	zisk	Podíl výnosů
Institucionální prostředky	64 744 006	64 744 006	0	74,19 %
Mimorozpočtové veřejné prostředky	15 223 486	15 223 486	0	17,45 %
Mimorozpočtové – zakázky HČ	7 295 061	6 439 169	855 892	8,36 %
Celkem	87 262 553	86 406 661	855 892	100,00 %

Základní personální údaje:

Rozdělení zaměstnanců podle věku a pohlaví (fyzické osoby)

věk	muži	ženy	celkem	%
do 20 let	0	0	0	0
21 – 30 let	7	9	16	20,51
31 – 40 let	12	10	22	28,21
41 – 50 let	11	9	20	25,64
51 – 60 let	7	5	12	15,38
61 let a více	6	2	8	10,26
celkem	43	35	78	100,00
%	55,13	44,87	100	

Pozn. Přepočteno 75,05

OZP 2,60

Rozdělení zaměstnanců podle vzdělání a pohlaví (fyzické osoby)

dosažené vzdělání	muži	ženy	celkem	%
základní	0	0	0	0
vyučení	1	1	2	2,56
střední všeobecné	2	2	4	5,13
úplné střední odborné	6	5	11	14,10
vyšší odborné	2	1	3	3,85
bakalářské	1	1	2	2,56
vysokoškolské	13	21	34	43,59
doktorské	18	4	22	28,21
celkem	43	35	78	100,00
%	55,13	44,87	100,00	

Trvání pracovního poměru zaměstnanců

doba trvání	počet	%
do 5 let	38	48,72
do 10 let	16	20,51
do 15 let	10	12,82
do 20 let	5	6,41
nad 20 let	9	11,54
celkem	78	100,00

Celkový údaj o průměrných mzdách za rok (v Kč)

průměrná hrubá měsíční mzda	37 859
-----------------------------	--------

Celkový údaj o vzniku a skončení pracovního poměru zaměstnanců

	počet
nástupy	8
odchody	15

Čerpání mzdových prostředků podle zdrojů

Článek - zdroj	Mzdy v Kč	OON v Kč
0 projekty zahr. poskytovatelů	195 481,00	478 740,00
3 Granty GA ČR - mimorozpočtové	1 368 677,00	196 000,00
4 Ostatní poskytovatelé mimorozpočtové	3 850 628,00	906 612,00
5 Dotace na činnost	1 627 183,00	521 340,00
7 Zakázky hlavní činnosti – mimorozp.	2 897 770,00	1 293 516,00
8,9 Institucionální prostředky	24 120 592,00	1 520 149,00
Celkem	34 060 331,00	4 916 357,00

Mzdové prostředky	Mzdy v Kč	Podíl na mzdách
Institucionální	27 789 264,00	71,30 %
- z toho na výzkumnou činnost	22 284 404,00	57,18 %
- z toho režie	5 504 860,00	14,12 %
Mimorozpočtové z veřejných zdrojů	6 996 138,00	17,95 %
Mimorozpočtové ze zakázek hlavní činnosti	4 191 286,00	10,75 %
Celkem	38 976 688,00	100 %

2. Informace o účetních metodách a obecných účetních zásadách

Použité účetní zásady:

Účetnictví je zpracováno v souladu se zákonem č. 563/1991Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů a s vyhláškou č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání.

Majetek

- dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek je evidován v pořizovací ceně.
- drobný majetek pořízený po roce 2007 není evidován v rozvaze a je účtován v roce pořízení přímo do nákladů ARÚB (účty 501AE a 518 AE).
- drobný majetek pořízený do 31.12.2006 a evidovaný v rozvaze je postupně vyřazován na základě schválených návrhů k vyřazení
- způsob sestavení odpisových plánů pro dlouhodobý majetek a použité odpisové metody při stanovení účetních odpisů – pro rok 2022 byly stanoveny odpisové sazby:

Skupina	Roční odpis
Budovy, stavby	2%
Energetické a pracovní stroje	5%
Přístroje a zvl. tech. zař.	10 - 20% dle rozhodnutí odp. prac.
Dopravní prostředky	20%
Inventář	20%
Software, ocenitelná práva	25%
Výpočetní technika	20 – 34% dle rozhodnutí odp. prac.

Způsob uplatněný při přepočtu údajů v cizích měnách na českou měnu (uplatnění směnných kursů vyhlášených ČNB jako běžných či stálých kursů s uvedením termínů jejich změn):

- v průběhu roku byl používán denní kurs ČNB a účtovalo se pouze o realizovaných kursových rozdílech
- aktiva a pasiva v zahraniční měně jsou k rozvahovému dni přepočítávána podle kursu devizového trhu vyhlášeného ČNB.

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Příloha k roční účetní závěrce za rok 2022

V roce 2022 obdržel ARÚB neinvestiční prostředky od těchto poskytovatelů:

AV ČR	50 264 719,00 Kč
JMK	310 000,00 Kč
Obec Pasohlávky	150 000,00 Kč
MK ČR	5 169 000,00 Kč
MŠMT	2 548 000,00 Kč
GAČR	4 155 000,00 Kč
ÚTAM - IPERION	63 300,00 Kč
Visegrad	157 475,00 Kč
PAN – MAMBA	2 605 000,00 Kč

Investiční prostředky:

AV ČR	12 024 061,00 Kč
MŽP	1 543 000,00 Kč

Účetní OP v souladu s předpisy platnými pro v.v.i. nebyly pro rok 2022 tvořeny.

Při zjištění základu daně z příjmů vycházel ústav z účetního hospodářského výsledku před zdaněním, který upravil o nedaňové náklady i nedaňové výnosy. Základ daně, který touto úpravou získal, ponížil ve smyslu § 20 odst. 7 zákona o daních z příjmů. Finanční prostředky získané touto úsporou na dani budou v následujícím zdaňovacím období použity ke krytí nákladů (výdajů) na vědecké, výzkumné a vývojové činnosti.

Na základě získání veřejné zakázky pro investora Ředitelství silnic a dálnic na archeologický výzkum lokality Severní obchvat Opavy byla zadavateli dle podmínek soutěže poskytnuta Bankovní záruka od ČSOB a.s. ve výši 3 770 239,-Kč.

Z provozních prostředků bylo převedeno do FÚUP 2 170 000 Kč, které budou použity v roce 2023. Z grantových projektů bylo do FÚUP převedeno 0 Kč.

HV z roku 2021 byl převeden do rezervního fondu v částce 98 277,72 Kč.

Financování pro rok 2023 bylo schváleno Akademickým sněmem na LX. zasedání dne 13. prosince 2022 .

3. Doplňující informace k rozvaze a výkazu zisku a ztrát

Protokolem o majetku a závazcích, které přecházejí na veřejnou výzkumnou instituci, ze dne 30. ledna 2007, byl převeden do vlastnictví Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v.v.i. majetek a další aktiva, závazky a další pasiva, ke kterým měla příslušnost hospodaření ke dni 31.12.2006 státní příspěvková organizace Archeologický ústav AV ČR, s dřívějším sídlem Královopolská 147, Brno, nyní Čechyňská 363/19, 602 00 Brno, IČ 68081758.

1. Dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek (v Kč)

Majetek	pozemky	budovy	stavby	energ. stroje	prac. stroje	přístř.	dopr. prostřed.	inventář	výp. technika	SW + ocea. práva	ned. majetek	celkem
počáteční stav	17 890 472,50	299 680 642,35	2 016 931,00	48 788,00	449 872,08	37 304 761,35	6 953 507,00	9 300 923,28	9 326 028,95	5 719 896,23	8 327 526,39	397 019 349,13
+ přírůstky	42 817,08	537 316,09	0,00	0,00	0,00	4 100 864,73	0,00	0,00	716 034,45	48 000,00	13 756 455,69	19 201 488,04
- úbytky	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	149 742,00	0,00	206 303,30	144 806,50	0,00	5 354 215,27	5 855 067,07
konečný stav	17 933 289,58	300 217 958,44	2 016 931,00	48 788,00	449 872,08	41 255 884,08	6 953 507,00	9 094 619,98	9 897 256,90	5 767 896,23	16 729 766,81	410 365 776,10
Oprávký												
počáteční stav	0,00	41 375 608,00	690 294,00	48 788,00	449 872,08	29 004 578,91	4 927 362,00	6 813 111,89	8 391 979,80	3 597 782,50	0,00	95 299 377,18
- vyřazení	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	149 742,00	0,00	206 303,30	144 806,50	0,00	0,00	500 851,80
+ oprávký	0,00	6 001 251,00	76 920,00	0,00	0,00	3 356 014,51	636 576,00	812 976,00	671 415,15	786 000,00	0,00	12 341 132,65
konečný stav	0,00	47 376 839,00	767 214,00	48 788,00	449 872,08	32 210 851,42	5 563 938,00	7 419 784,59	8 918 588,45	4 383 782,50	0,00	107 139 658,04
Zůstat. cenn	17 933 289,58	252 841 119,44	1 249 717,00	0,00	0,00	9 045 032,66	1 389 569,00	1 674 835,39	978 668,45	1 384 113,73	16 729 766,81	303 226 112,06

2. Krátkodobé pohledávky

(v Kč)	k 31.12.2021 Brutto	k 31.12.2022 Brutto	k 31.12.2022 Korekce	k 31.12.2022 Netto
Pohledávky z obchodních vztahů	83 783	83 783	0	2 417 206
<i>Z toho – do lhůty splatnosti</i>	45 142	45 142	0	3 368 026
<i>- po lhůtě splatnosti</i>	34 711	34 711	0	42 830
<i>- z toho: nad 180 dnů PLS</i>	3 930	3 930	0	6 350
Pohledávky za zaměstnanci	28 763	28 763	0	10 813
Krátkodobé poskytnuté zálohy	467 998	467 998	0	735 770
Dohadné účty aktivní	0	0	0	430 627
Daně a poplatky	0	0	0	0
Daň z příjmu	138 845	138 845	0	138 845
Jiné pohledávky	7 000	7 000	0	8 332
Krátkodobé pohledávky celkem	726 389	726 389	0	3 741 593

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Příloha k roční účetní závěrce za rok 2022

3. Krátkodobé závazky

(v Kč)	k 31.12.2021	k 31.12.2022
Závazky z obchodních vztahů	1 010 356	1 112 458
Z toho dodavatelé:	1 010 356	1 112 458
-ve splatnosti	1 010 356	1 112 458
- po lhůtě splatnosti	0	0
Z toho ostatní závazky	0	0
Dohadné účty pasivní	500 000	605 000
Závazky k zaměstnancům	2 404 429	2 463 155
Závazky vůči st.,DPH, SSZ, ZP	1 398 353	2 257 270
Krátkodobé přijaté zálohy	0	0
Jiné závazky	195 061	830 815
Celkem krátkodobé závazky	5 508 199	7 268 698

4. Časové rozlišení

(v Kč)	k 31.12.2021	k 31.12.2022
Náklady př. období	871 849	575 297
Výdaje př. období	17 662	103 619
Výnosy př. období	253 741	4 180 449
Příjmy př. období	0	0

5. Závazky ze sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění

Závazky ze sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění činí 1 162 796 Kč (v 2021 – 1 174 335 Kč), ze kterých 811 082 Kč (v 2021 – 818 446 Kč) představují splatné závazky ze sociálního zabezpečení a 351 714 Kč (v 2021 – 355 889 Kč) představují splatné závazky ze zdravotního pojištění. Závazky ze sociálního a zdravotního pojištění byly v termínu do 31. ledna 2022 uhrazeny.

6. Stát – daňové závazky

Daňové závazky činí 1 094 474 Kč (2021 – 224 018 Kč), ze kterých 187 071 Kč (2021 – 204 072 Kč) je splatný závazek z titulu přímých daní zaměstnanců, 907 403 Kč (2021 – 19 946 Kč) je splatný závazek z titulu DPH. Daň z příjmů za rok 2021 bude 0 Kč. Předpokládaný přeplatek z DPPO – 138 845 Kč (v 2021 – 138 845 Kč).

7. Změny ve jmění :

	Vlastní jmění	Sociální fond	Rezervní fond	Fond účel. urč. prostředků	Fond reprodukce majetku
K 1.1.2022	300 562 566	710 488	12 266 778	1 727 919	0
zvýšení 2022	13 847 273	684 963	98 278	2 170 000	13 804 456
snížení 2022	12 341 133	628 354	237 704	1 727 919	13 804 456
K 31.12.2022	302 068 706	767 097	12 127 352	2 170 000	0

HV po zdanění za rok 2023 je ve výši 855 892 Kč.

V Brně 17.5.2023

Zpracovala: Lenka Katolická, vedoucí THS
Schválil: Mgr. Balázs Komoroczy, Ph.D., ředitel

